

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
Katedra plánování krajiny a sídel

Městská krajina v Liberci
DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí práce: Ing. arch. Vladka Kirschner, Ph.D.

Diplomant: Bc. Michal Toman

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Michal Toman

Rozvoj venkova a zemědělství
Prostorové plánování

Název práce

Městská krajina v Liberci

Název anglicky

Urban landscape in Liberec

Cíle práce

Cílem práce je vypracovat koncepci krajiny ve městě Liberec. Krajinu ve městě chápeme jako zeleň a vodní plochy, které jsou součástí města a zároveň jsou propojeny s okolní krajinou.

Metodika

Student v prvním kroku prověří stávající zeleň a vodní plochy v Liberci – zaznamená její umístění, propojení, formu (stromořadí, park,..) a využití. Návaznost zeleně a vody bude prověřena jak v měřítku města, tak v návaznosti na okolní krajinu. Stávající využití bude konfrontováno s navrženým využitím v územním plánu. Stávající systém bude zhodnocen a budou definovány jeho hodnoty a problémy (jak současné, tak potenciální).

Student na příkladech z praxe představí možné nové uplatnění zeleně jako krajiny ve městě, její formy a možnosti využití. Návrh se bude snažit rozvinout stávající hodnoty a eliminovat problémy. Bude se opírat o příklady z praxe. V závěru bude student diskutovat možná jiná vhodná řešení krajiny v Liberci. Návrh lze v konečné fázi využít i jako podklad systému sídelní zeleně v rámci pořízení nového Územního plánu Liberec.

Doporučený rozsah práce

cca 40 stran textu

Klíčová slova

Liberec, koncepce sídelní zeleně

Doporučené zdroje informací

- Aram, F., García, E.H., Solgi, E., Mansournia, S. 2019: Urban green space cooling effect in cities. Heliyn, 5, e01339.
- Carmona, M. a kol., 2003: Public Places – Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design. Architectural press, Oxford, 312 s.
- FŽP ČZU, 2017: Metodické pokyny pro zpracování diplomové práce na FŽP. Nařízení děkana č. 03/2017.
- Grilo, F. a kol. 2020: Using green to cool the grey: Modelling the cooling effect of green spaces with a high spatial resolution. Science of the Total Environment 724, 138182

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – FŽP

Vedoucí práce

Ing. arch. Vladka Kirschner, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra plánování krajiny a sídel

Elektronicky schváleno dne 2. 3. 2021

prof. Ing. Petr Sklenička, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 3. 3. 2021

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 03. 03. 2021

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně, pod vedením Ing. arch. Vladky Kirschner, Ph.D. Dále jsem při vypracování studie spolupracoval s vedením města Liberec zastupovaného MgA. Marií Vondrákovou.

Uvedl jsem všechny literární prameny a publikace, ze kterých jsem čerpal.

Prohlašuji, že tištěná verze se shoduje s verzí odevzdanou přes Univerzitní informační systém.

V Praze dne 16.3.2021

Michal Toman

Poděkování:

Srdečně děkuji Ing. arch. Vladěce Kirschner, Ph.D. za její odborné vedení, ochotu a vstřícnost při konzultacích a za její cenné rady a připomínky při vypracovávání diplomové práce. Dále děkuji MgA. Marii Vondrákové za přínosné podněty a rady ze strany města Liberec. V neposlední řadě také děkuji své rodině a přátelům, kteří mě po celou dobu mého studia podporovali.

ABSTRAKT / ABSTRACT, KLÍČOVÁ SLOVA / KEYWORDS

Cílem práce je vypracování územní studie zaměřující se přítomnost, formu a kvalitu městské veřejné zeleně ve městě Liberec.

Na základě podrobné analytické části, jež město Liberec analyzuje z různých hledisek, identifikuje hlavní hodnoty, potenciály, závady a rizika s důrazem na městskou veřejnou zeleň. Shrnutí analytické části doplněné o požadavky a záměry ze strany města je výchozím podkladem pro návrh celoměstského spojitého systému městské veřejné zeleně. Ten využívá předností a naopak eliminuje nedostatky řešeného území, zvyšuje obytnou kvalitu města nebo posiluje dopravní, funkční a prostorovou vazbu mezi městem a krajinou. Specifické nebo nějakým způsobem komplikované oblasti jsou rozpracovány do většího detailu. Vlastní návrh se opírá o odbornou literaturu a případové studie, které jsou uvedeny v samostatné části, a o konzultace s městským architektem.

Práce může být dále využita jako doplňující podklad v oblasti městské zeleně pro Územní plán Liberce. Město projevilo zájem o využití práce při rozvoji a zkvalitňování městské zeleně, kdy bude využívána jako komplexní celoměstský dokument, který se problematikou zabývá na celoměstské úrovni jako celkem. Na základě tohoto koncepčního podkladu budou dle potřeby ve formě navazujících studií v podrobnějším měřítku rozpracovávány specifické oblasti města.

The aim of the work is to develop a territorial study focusing on the presence, form, and quality of urban public greenery in the city of Liberec.

Based on a detailed analytical part, which the city of Liberec analyses from various perspectives, it identifies the main values, potentials, defects, and risks with an emphasis on the city's public greenery. The summary of the analytical part supplemented by the requirements and intentions of the city form the initial basis for the design of a city-wide continuous system of urban public greenery. It uses the advantages and, conversely, eliminates the shortcomings of the area, increases the residential quality of the city, or strengthens the transport, functional, and spatial link between the city and the countryside. Specific or complicated areas are elaborated in greater detail. The design itself is based on professional literature and case studies, which are presented in a separate section, and on consultations with the city architect.

The work can be further used as a supplementary basis in the field of urban greenery for the Local plan of Liberec. The city has expressed interest in using the work in the development and improvement of urban greenery as a comprehensive document that deals with the issue at the city-wide level. Based on this conceptual material, specific areas of the city can be developed on a more detailed scale in the form of follow-up studies as required.

ABSTRACT

Liberec, koncepce sídelní zeleně, park, stromořadí, Lužická Nisa / Liberec, conception of residential greenery, park, alley, Luzicka Nisa

OBSAH

A. ÚVOD	3
B. CÍLE PRÁCE	3
C. ŘEŠENÉ ÚZEMÍ	3
D. METODIKA	4
D.1. ANALYTICKÁ ČÁST	4
D.2. REŠERŠNÍ ČÁST	7
D.3. NÁVRHOVÁ ČÁST	7
E. ANALYTICKÁ ČÁST	8
E.1. ŠIRŠÍ VZTAHY	8
E.2. CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ: JEDNO MĚSTO / 4 ČÁSTI	8
E.2.1. Část A – západní část města	9
E.2.2. Část B – jižní část města	10
E.2.3. Část C – východní část města	10
E.2.4. Část D – jádro města	11
E.2.5. Část E – severní část města	11
E.3. ZÁVADY A POTENCIÁLY ÚZEMÍ	12
F. LITERÁRNÍ REŠERŠE	13
F.1. FORMY UPLATNĚNÍ ZELENĚ V MĚSTSKÉ PROSTŘEDÍ	13
F.1.1. Uliční formy zeleně – aleje, stromořadí, doprovodná zeleň parteru aj.	13
F.1.2. Zeleň parkově upravená	18
F.1.3. Soukromé zahrady a předzahrádky	19
F.1.4. Faktory určující formu zeleně	20
F.2. VLIV ZELENĚ NA OBYVATELNOST A KVALITU MĚSTSKÉ PROSTŘEDÍ	20
F.2.1. Vliv na zdravotní složku území a jeho obyvatel	20
F.2.2. Vliv na sociální a psychologické prostředí města	22
F.2.3. Prostorotvorný přínos zeleně	24
F.3. PŘECHOD MEZI MĚSTEM A KRAJINOU	27
G. NÁVRHOVÁ ČÁST	30
G.1. VIZE	30
G.2. ZÁKLADNÍ PRINCIPY NÁVRHU	30
G.3. PRVKY SYSTÉMU MĚSTSKÉ ZELENĚ	33
G.3.1. Plochy zeleně	33
G.3.2. Zelené koridory	38
G.3.3. Stromořadí	40
G.4. VÝSLEDNÝ PRŮMĚT PRINCIPŮ DO ÚZEMÍ	40
G.4.1. Hlavní osy městské zeleně	40

G.4.2.	Dostupnost zeleně	41
G.4.3.	Prostupnost území	41
H.	DISKUZE	45
I.	ZÁVĚR A PŘÍNOSY PRÁCE	58
J.	PŘEHLED LITARATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ	59
K.	PŘÍLOHY	63

A. ÚVOD

Město Liberec je krajským městem stejnojmenného kraje. Automaticky tak vytváří spádové jádro celé příhraniční oblasti a jakousi vstupní bránu do České republiky při příjezdu ze sousedního Polska a Německa (osa Liberec – Žitava). Jeho významnost a potenciál je dokládán mimo jiné i dlouhodobým progresivním vývojem počtu obyvatel a novým územním plánem.

Město je s ohledem na svou velikost a významnost specifické zejména svou polohou v údolí mezi dvěma geomorfologickými masivy (Ještědsko – kozákovský hřbet a Jizerské hory), které do značné míry udávají jeho rozvojové tendence, množstvím zelených ploch uvnitř města a vazbou města s krajinou. Ta je formulována řadou drobných vodních toků a krajinných zelených os prorůstajících městským organismem, v němž vytváří specifickou mozaiku povětšinou segregovaných zelených ploch a koridorů. Výrazným rysem a městotvorným prvkem s velkým potenciálem je přítomnost Lužické Nisy, která je v současnosti skryta pod nánosem zahrádkářských osad, výrobních areálů a jiných ploch, které znemožňují využití jejího potenciálu coby krajinné, dopravní, urbánní a rekreační osy.

Za účelem ochrany identifikovaných hodnot a využití potenciálů, které budou s důrazem na městskou zeleň blíže identifikovány v analytické části, při stávajícím nejen stavebním tempu rozvoje Liberce městu schází komplexní podkladový dokument, který by městskou zeleň Liberce řešil koncepčně jako celek. Ten by sloužil jako výchozí dokument, který by integroval již pořízené studie a dokumentace a současně by na jeho základě byly vyhotovovány nové v podrobnějším měřítku. Výše uvedené skutečnosti vycházejí z úvodního jednání s městem.

B. CÍLE PRÁCE

Územní studie zaměřená na městskou zeleň krajského města Liberec bude identifikovat její současný stav a prověřovat a navrhopvat možnosti jejího rozvoje při zohlednění stávajících rozvojových tendencí města.

V rámci analytické části budou identifikovány hodnoty, potenciály, závady a rizika městské zeleně. Ta bude vyhotovena na základě poskytnutých podkladů, terénního průzkumu a podnětů a záměrů ze strany města.

Na základě analytické části bude vyhotovena návrhová část, jejímž stěžejním výstupem bude hlavní výkres zaměřující se na doplňování a rozvoj ploch městské zeleně, propojování ploch městské zeleně, posílení vazby mezi městem a krajinou a v neposlední řadě zlepšování kvality urbánního prostředí. Přílehlé území Lužické Nisy bude rozpracováno do větší podrobnosti, neboť je v práci chápáno jako významná osa a potenciál celého území.

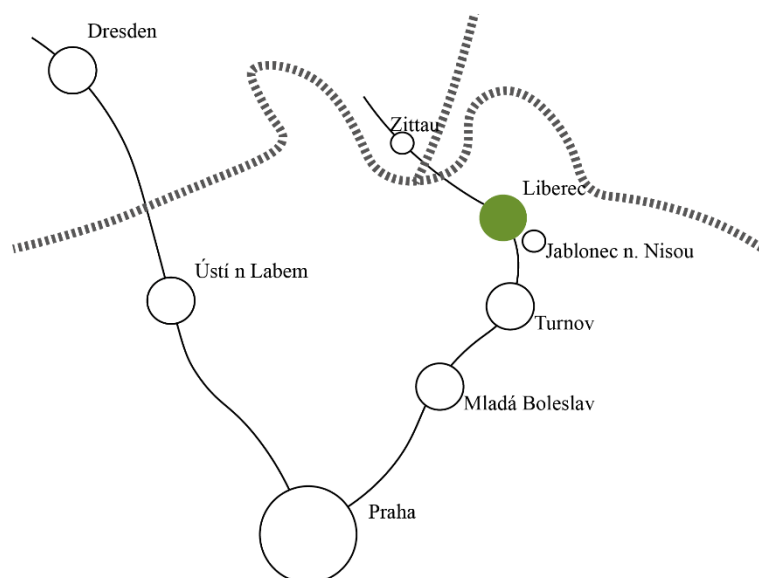
V závěru bude můj návrh konfrontován s aktuálním návrhem Územního plánu Liberec, pro jehož doplnění by vypracovaná studie mohla sloužit. Současně ji město využije jako rozvojový koncepční dokument v oblasti rozvoje městské zeleně a rekreace.

C. ŘEŠENÉ ÚZEMÍ

Předmětným územím je krajské město Liberec nacházející se na významném dopravním tahu I/35 Turnov – Liberec – Žitava.

Vzhledem k rozsáhlosti administrativního území obce Liberec a složitosti řešené problematiky na úrovni města Liberec se studie vztahuje pouze k řešení městské zeleně na území města. Po konzultaci s městem, které v současné době řeší pojetí hranic města v souvislosti s novým územním plánem, studie stanovuje neformální „pracovní“ hranici. Ta vychází ze zastavěného území, druhu a charakteru zástavby nebo přítomnosti přirozených hranic města (např. krajinná zeleň, liniové vedení dopravní a technické infrastruktury aj.).

V širším měřítku celého správního území obce je vyhotovena analýza mapující významné krajinné prvky zeleně. Identifikované prvky jsou dále v analýze i návrhu zohledněny.

Obrázek 1: schéma širších vztahů – mezikrajská úroveň (zdroj: autorské zpracování)

D. METODIKA

Metodicky se má práce členit do dvou základních oddílů – analytická a návrhová část, které jsou doplněné řešeršními částí. V rámci analytické části práce se pomocí dílčích analýz zaměřuji na poznání základních mechanismů fungování města, jeho charakter a definování hodnot a problémů – to vše s důrazem na městskou zeleň. Na analytickou část navazuje řešeršní – teoretická část, jejíž hlavním úkolem je získat a shromáždit co nejvíce teoretických i praktických znalostí, kterých bude dále využito v návrhové části. Poslední část práce na základě provedených analýz a nabytých znalostí navrhuje konkrétní řešení, jehož hlavním výstupem je hlavní výkres uvedený v grafické části této práce.

D.1. ANALYTICKÁ ČÁST

Analytická část byla vypracována ve spolupráci s kanceláří architektury města v zastoupení MgA. Vondráková Marie, na základě podrobného detailního průzkumu a na podkladu poskytnutých materiálů – ÚAP Liberec (2021), Studie krajiny správního obvodu Liberec (2019), dílčí pořizované územní studie, Strategie rozvoje statutárního města Liberec 2021 (2020), Aktualizace strategie rozvoje statutárního města Liberec 2014 – 2020 (2014),

Integrovaný plán rozvoje území Liberec – Jablonec nad Nisou (2019) a Plán udržitelné městské mobility Liberec - Jablonec nad Nisou 2021–2030 (2019).

Byla stanovena sada dílčích analýz, jejíž výstupy a závěry jsou uvedeny v kapitole E. E dole ANALYTICKÁ ČÁST a grafické části této práce.

Za detailnější rozbor stojí zejména následující části:

- **Charakter území**
(viz. výkres A.1 Charakter území)

Za účelem analýzy charakteru území na lokální úrovni bude vyhotovena analýza charakteru území. Jednotlivé plochy budou stanoveny na základě majoritní funkce, struktury a charakteru zástavby a zejména na zastoupení a formě zeleně.

Na základě místních podmínek a odborné literatury byly stanoveny následující kategorie:

intenzivní zástavba	podíl veřejné zeleně 20 – 30 %; rostlá / bloková struktura historického jádra města a přilehlého okolí
individuální zástavba	podíl veřejné zeleně 20 – 40 %; spojitá zástavba rodinných domů s majoritním zastoupením soukromé zeleně
sídlištní zástavba	podíl veřejné zeleně 50 – 70 %; postmodernistická vysokopodlažní zástavba s majoritním zastoupením veřejné zeleně
areálová zástavba	podíl veřejné zeleně 0 – 10 %; neprostupné areály výroby, skladování a sportu
zelen s vazbou na OV	podíl veřejné zeleně 30 – 60 %; zeleň plnící doplňkovou funkci, jež se spolu s formou odvíjí od konkrétního případu
parková a parkově upravená zeleň	podíl veřejné zeleně 80 – 100 %; veřejné parky s různým charakterem sloužící pro trávení volného času; min. podíl zástavby
přírodní zeleň	podíl veřejné zeleně 90 – 100 %; extenzivní charakter zeleně ve vazbě převážně na nezastavěné území; majoritní podíl zeleně; min. zastavěnost

- **Plochy městské zeleně**
(viz. výkres A.2 Dostupnost městské veřejné zeleně)

Plochy městské zeleně budou rozčleněny do tří kategorií charakterů – lokální, okrskový a celoměstský. Na základě jejich charakteru budou kolem nich stanoveny docházkové buffery. Hodnotícími kritérii pro dílčí kategorie jsou význam plochy v lokálním i celoměstském měřítku, podíl a forma veřejné zeleně, funkce plochy a doplňkově jejich velikost.

– **Dostatek veřejné zeleně**

(viz. Příloha č. 1 - Požadovaná a skutečná plocha městské zeleně)

Úkolem přílohy bude analyzovat ne / dostatek zeleně vyplývající z identifikovaných ploch městské zeleně (parků, parčíků, zeleně ve vazbě na veřejné prostranství nebo OV aj. – na charakter nebude brán ohled). Výsledkem bude, zda konkrétní plocha veřejné zeleně nabízí obyvatelům v dochozí vzdálenosti dostatek zeleně, či nikoliv. Docházková vzdálenost bude stanovena na základě rešeršní části s ohledem na charakter konkrétní plochy zeleně.

charakter	spádovost	ozn.	počet podlaží určených k bydlení					ČPP	počet BJ	počet obyvatel	min.plocha praku	skutečná plocha parku v ha
			hrubá podlažní plocha v ha									
			2	3	4	6	8					

na základě významu, formy a kvality dané plochy určuje, zda se jedná o plochu s lokálním (L) / okrskovým (O) / celoměstským (C) charakterem

formálně určuje lokalizaci plochy

formálně přiděluje označení pro snadnou identifikaci plochy (např. L1 / O24 / C8)

kolem jednotlivých ploch zeleně budou vyneseny okruhy vzdáleností, jejichž poloměr bude stanoven na základě rešeršní části; v místě průniků dvou a více perimetrů bude průsek rovnoměrně rozdělen dle počtu spadových ploch zeleně; bude odečtena celková plocha, která bude vynásobena konkrétním počtem podlaží → hrubá podlažní plocha (HPP)

pro větší přesnost bude HPP redukována o 20 % (tj. vnitřní konstrukce, vnitřní komunikace aj.) → čistá podlažní plocha (ČPP)

na základě dat z ČSÚ je ČPP dělena průměrnou velikostí bytové jednotky v Liberci (65,3 m² na byt – 26.3.2011) → počet bytových jednotek připadajících konkrétní ploše zeleně (PBJ)

na základě dat z ČSÚ je PBJ vynásoben průměrnému počtu obyvatel jednoho bytu (2,5 ob. na byt – 26.3.2011) → počet obyvatel připadající konkrétní ploše zeleně (POB)

POB je vynásoben ploše zeleně připadající na 1 obyvatele, která se odvíjí od povahy dané plochy (bude stanoveno na základě rešeršní části) → minimální požadovaná velikost zeleně

na základě získaných dat bude stanovena skutečná velikost plochy, která bude porovnána s minimální požadovanou plochou zeleně

– **Povaha zeleně**

(viz. Příloha č. 2 – Charakter jednotlivých ploch zeleně)

Pro charakteristiku povahy dílčích ploch zeleně byla stanovena sada kritérií, na základě kterých budou plochy podrobněji popsány (první sloupec označuje kritérium; druhý možné varianty):

charakter	doprovodný / odpočinkový / reprezentativní
vazba na OV	ne / vzdělání a výchova / sociální a zdravotní péče / ostatní veřejná vybavenost / komerční vybavenost / sport a rekreace / církev a víra / jádro vybavenosti
přítomnost mobiliáře	ne / základní / rozšířený

stav	průměrný / výrazně podprůměrný / výrazně nadprůměrný
přístupnost	bez omezení / ztížená nebo s omezením
„plnost“ (tj. hustota zeleně)	průměrná / hustá uzavřená / řídká otevřená
sekundární funkce	žádná / přírodní / hydrologická / kulturní a sociální / pěší a cyklistická / hrana města
dostupnost VHD	ano / ne
přítomnost výtvarného díla	ano / ne
přítomnost dopravy	ano / ne
památný strom	ano / ne
městotvorné atributy	žádné / městský uzel / jádro vybavenosti / urbánní osa / přírodní osa

D.2. REŠERŠNÍ ČÁST

V rámci této části bude nashromážděn dostatek teoretických i praktických znalostí, které budou využity v samotném návrhu. V rámci teorie se budu opírat o odborné články a publikace tuzemských i zahraničních autorů a budu upřednostňovat nové aktuální články a publikace, které budou doplněny staršími.

Teoretické znalosti budu interpretovat na případových studiích od různých architektonických ateliérů a studií. Důraz budu klást na odpovídající charakter a měřítko řešeného území.

D.3. NÁVRHOVÁ ČÁST

Návrh bude vycházet z analytické části práce a bude se opírat o příklady a znalosti rešeršní části.

Nejprve bude stanovena základní myšlenka – vize, pro kterou budou dále stanoveny dílčí principy. Tak bude podchycena komplexnost a jasný směr návrhu. Územní průmět vize bude docílen konkretizací a prostorovým i funkčním vymezením dílčích principů jehož, hlavním výstupem bude hlavní výkres, který bude součástí grafické části této práce.

Grafická část bude doplněna o detailnější zpracování vybraných částí území, které budou vypracovány v podrobnějším měřítku.

E. ANALYTICKÁ ČÁST

V rozsahu řešeného území byly vyhotoveny následující dílčí analýzy, které slouží jako podklad pro návrh studie. Prostorový průmět níže popisovaných charakteristik území je součástí grafické části této práce (výkresy A0 – A5).

- **CHARAKTER ÚZEMÍ (výkres A.1):** analyzuje strukturu města s ohledem na prostorovou a funkční složku území; explicitně se zaměřuje na podíl zeleně v rámci ploch
- **DOSTUPNOST MĚSTSKÉ VEŘEJNÉ ZELENĚ (výkres A.2):** lokalizuje plochy veřejné zeleně vč. prostorových vazeb a na základě odborné literatury stanovuje perimetry docházek; přílohou výkresu je Příloha č. 1 srovnávající skutečnou a minimální velikost plochy a Příloha č. 2 popisující vlastnosti dílčích ploch
- **PŘÍRODNÍ LIMITY A HODNOTY ÚZEMÍ (výkres A.3):** analyzuje přírodní a krajinné hodnoty / problémy města a jeho zázemí
- **CIVILIZAČNÍ HODNOTY A LIMITY ÚZEMÍ (výkres A.4):** analyzuje architektonické, kulturní, historické a technické hodnoty / problémy města a jeho zázemí; přílohou výkresu je Příloha č. 3 zobrazující charakteristické uliční profily identifikovaných urbánních os
- **ZÁVADY A POTENCIÁLY ÚZEMÍ (výkres A.5):** je syntézou výše uvedených analýz; dílčí informace uvádí do kontextu

E.1. ŠIRŠÍ VZTAHY

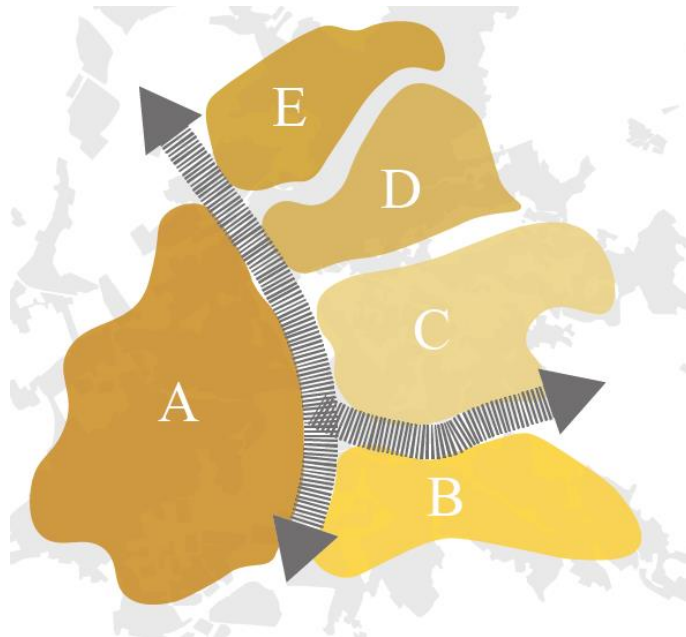
Obec, jejímž těžištěm je krajské město Libereckého kraje, je situována v sevření dvou geologických masivů. Západní správní hranice obce je formována Ještědsko – Kozákovským hřbetem, na jehož vrcholu stojí televizní vysílač Ještěd. Ten spoluvytváří jedinečné a typické panorama dané oblasti. Na východní straně je území prostorově vymezeno masivem Jizerských hor, jejichž chráněná krajinná oblast okrajově zasahuje i do území města Liberec. Hlavní urbánní a dopravní osou je silnice I/35 (Turnov – Žitava), popř. I/14 (Liberec – Jablonec n. Nisou), které svou neprostupností a vzhledem tvoří jakousi bariéru a vizuální šrám území. Předmětné území je protkáno řadou liniových prvků krajinné zeleně, které ve většině případů navazují na rozsáhlé lesy na svazích obou zmiňovaných masivů. Krajinné osy mnohdy doplňují bohatou sítí spíše drobnějších vodotečí.

E.2. CHARAKTERISTIKA ÚZEMÍ: JEDNO MĚSTO / 4 ČÁSTI

historické okénko

Město Liberec stejně jako celá řada českých měst vznikalo postupným srůstáním okolních sídel ve vazbě na progresivní vývoj demografické situace, které vygradovalo ve 30. letech 20. století. Tehdy město čítalo 95 623 obyvatel. Nekoordinované připojování sídel má za následek různorodost a nesouvislost jednotlivých charakterů a struktur zástavby. V mnohých případech jsou „zelené prsty“ situovány právě v místech historických hranic jednotlivých sídel.

V kombinaci výše uvedených důvodů, liniového vedení dopravní infrastruktury a souboru areálů soustředěné průmyslové výroby ve vazbě na železnici je město prostorově i funkčně rozděleno do čtyř částí, jejichž vymezení je uvedeno ve schématu níže.

Obrázek 2: schéma dílčích částí města (zdroj: autorské zpracování)

Pro pochopení základních charakteristik a mechanismů území byla v první části práce vyhotovena sada podrobných analýz, které jsou součástí grafické části. Tyto analýzy jsou zhodnoceny v textu níže vždy vztaženém ke specifické části města.

E.2.1. Část A – západní část města

Horní / Dolní Hanychov, Doubí, Horní Růžodol, Janův Důl, Karlínky, Františkov a Růžodol

Oblast je typická jednoznačnou převahou individuální rezidenční zástavby, která je lokálně doplněna o sídlištní zástavbu a areály výroby a skladování. Území je vymezeno masivem Jizerských hor, souborem výrobních a skladovacích hal a dopravním koridorem (silnice I. třídy a železnice), na který je vázána řada nepropustných areálů. Západním směrem řidnoucí kobercová zástavba individuálního bydlení vykazuje nedostatek kvalitního veřejného prostoru s potřebným množstvím veřejné zeleně.

Zeleň je v oblasti reprezentována vcelku vysokým počtem drobných segregovaných zelených ploch mnohdy bez jakékoliv funkční vazby. Zmiňované plochy převážně představují extenzivní formy bez potřebného mobiliáře.

Území je prostoupeno několika „zelenými prsty“, které jsou významným reprezentantem zeleně a odkazem na okolní krajinu. Ty představují spolu s relativně hustou sítí drobných vodních toků, které jsou mnohdy částečně nebo zcela zatrubněny, přirozené krajinné osy v urbanizovaném prostředí. Díky vazbě na lesní porosty na svazích Ještědu území disponuje celou řadou vstupů do krajiny.

Jednoznačně nevýznamnější urbánní osou celoměstského charakteru je řada ulic s vazbou na vedení tramvajové linky. Dalšími urbánními osami jsou ul. Kubelíkova a Karlínská / Švermova. V území je situován areál ne / krytých sportovišť s oblastním významem. Vazba na jádro města je zajištěna především tramvajovými linkami a ul. Hanychovská.

E.2.2. Část B – jižní část města

Vestec, Vratislavice (správně spadající obci Jablonec n. Nisou)

V území jednoznačně dominuje rezidenční funkce ve formě bydlení v rodinných domech, která je ve vazbě na ul. Dlouhomostecká „ředěna“ významným zastoupením individuální rekreace ve formě zahrádek. Jejich charakteru odpovídá i stísněný charakter veřejných prostranství. Plochy výroby jsou v zanedbatelném množství vázány primárně na silnici I/35. Území je ze západní a severní strany vymezeno vedením dopravní infrastruktury.

Veřejná zeleň je v oblasti realizována primárně jako doplňková funkce např. občanské vybavenosti. Samostatné parky se v území prakticky nevyskytují. Plošně nejrozsáhlejší část území se nachází mimo lokální, okrskovou, popř. celoměstskou docházku. Významnou plochou zelně s celoměstským charakterem je park ve vazbě na zámek Vratislavice n. Nisou.

Z okolní krajiny, která kromě přírodního rámce města a jednoho z významného nositele každodenní rekreace, do urbánních struktury vstupuje celá řada „zelených prstů“. Ty na rozdíl od předchozího případu mají formu vzrostlé krajinné zeleně vázané na přiznané vodoteče. Přirozenou krajinnou osou je vodoteč Lužické Nisy, na kterou je vázán i významný krajinný prvek.

Urbánní osou, která se nachází na samém okraji města Liberec, je osa tvořená ulicemi Česká / Vyhlídková / Tulipánová. Ta se podílí na vymezení hranic města. Druhou významnou osou je ul. Tanvaldská. Přirozeným jádrem oblasti je území veřejného prostranství ve vazbě na zámecký park a kostel. Vazba na jádro města je zajištěna především tramvajovými linkami a ul. Hodkovická, Rochlická a Tanvaldská.

E.2.3. Část C – východní část města

Rochlice, Kristiánov, Nový / Starý Harcov

Území je od zbytku města odlišné převahou hromadného bydlení ve formě sídlištní zástavby bez areálů výroby a skladování. Ta je v zanedbatelném množství doplněna o individuální bydlení v rodinných domech. Prostorově je vymezena výrazným zářezem Lužické Nisy, ul. Na Bídě a údolím Harcovského potoka.

Veřejná zeleň je v území reprezentována zejména sídlištní zelení a v okrajových částech plochami s doplňkovou funkcí zeleně (např. občanská vybavenost, veřejná prostranství aj.), které společně tvoří víceméně propojený systém. Střední část území leží mimo perimetry docházky za veřejnou zelení.

V území jsou výrazné vrchy sídliště Rochlice a Kunratice, které se zásadně podílí na výsledném panorámatu města. Protipólem je zářez Lužické Nisy a Harcovského potoka. Zástavba je prostoupena řadou dlouhých a robustních „zelených prstů“, které jsou tvořeny lesy a jinou vzrostlou zelení.

Celé území je protkáno relativně velkým počtem urbánních os s místním výrazem. Za zmínku stojí zejména osa tvořená ul. Vratislavická / Dr. Milady Horákové nebo Tanvaldská / Jablonecká. Vazba na zbytek města je zajištěna ul. Jablonecká, Dr. Milady Horákové a Plátenická.

E.2.4. Část D – jádro města

Perštýn, Staré Město

Oblast tvoří historické i funkční jádro krajského města Liberec, ne které navazuje vodní nádrž Harcov, která je vnímána jako krajinné a rekreační zázemí uvnitř zástavby. Z funkční povahy území vyplývá funkce a forma zástavby. V území jednoznačně převažuje bydlení individuální a hromadné. Úplné jádro města je tvořeno intenzivní kompaktní zástavbou obytných bloků. Území je zhruba vymezeno silnicí I. třídy, ul. Na bídě, harcovskou přehradou a ul. Ruprechtická a Sokolská.

Z povahy kompaktní jádrové zástavby se odvíjí i množství a forma zeleně. Zeleň je v tomto území reprezentována zejména (polo) soukromou vnitroblokovou zástavbou. Veřejná zeleň je zde zastoupena ve formě parkově upravených veřejných prostranství nebo jako doplňkový prvek občanské vybavenosti, které jsou mezi sebou prostorově propojeny. Plošně i funkčně výraznými zelenými plochami je městský park Mrtvolky a zeleň ve vazbě na vodní nádrž. Perimetry docházek tvoří víceméně spojitou plochu.

Území je prostoupeno přirozenou krajinnou osou ve formě nivy Lužické Nisy. Ta je ovšem ve valné většině délky zanesena nerekrečními a neměstotvornými funkcemi – zejména výrobou ve formě neprostupných výrobních areálů, které znemožňují přístup. Významnou plochou zeleně silně se propisující i do biologického fungování území je lesní porost a vodní plocha harcovské přehrady.

V území se střetá a protíná celá řada městských os. Společně s lokalizací četné občanské vybavenosti na celoměstské úrovni a charakterem zástavby se jedná o funkční jádro města. V území jsou situovány všechny významné „brány do města“ a „výkladce města“ (autobusové i vlakové nádraží, náměstí aj.). Velká část území je památkově chráněna. Hlavními urbánní osy jsou tvořeny ul. 1. máje, Pražská / 5. května / Masarykova, Husova, Sokolovská nebo Jablonecká.

E.2.5. Část E – severní část města

Nové / Staré Pavlovice, Ruprechtice

Severní část města zastupuje funkci rezidenčního zázemí města. Jednoznačně dominující funkcí je bydlení ve formě individuálního i hromadného bydlení. Výraznou plochou v mozaice funkčních ploch je sídliště Ruprechtice.

Vzhledem k povaze zástavby je veřejná zeleň s extenzivním charakterem v území zastoupena ve formě sídlištní zeleně, která je doplněna o drobné plochy zeleně ve vazbě na veřejná prostranství a občanskou vybavenost. Tyto plochy navíc nejsou funkčně ani prostorově propojeny. Velká část individuální zástavby leží mimo docházkové perimetry stávajících ploch zeleně.

I tato část města disponuje hodnotou přítomnosti Lužické Nisy. Na rozdíl od výše popisovaných území zde krajinná osa dostává příznivější formu. Její výrazný meandr tvoří území pro vyběžnění v případě záplav. Na tento meandr východním směrem navazuje morfologický zlom. Výraznou zelenou linií je vzrostlá extenzivní krajinná zeleň ve vazbě na Ruprechtický potok. Krajinný rámeček je tvořen zeleň s vazbou na vnější vodoteč Černé Nisy, kterou je za účelem ochrany před srůstáním sídel chránit a posilovat.

Oblast navazuje na celoměstské jádro vybavenosti a čítá jádra nižšího významu. Historicky vytvořenými urbánními osami jsou ul. Letná, Generála Svobody, Vrchlického (popř. Ruprechtická). Vazba na zbytek města je zajištěna ul. Generála Svobody, Londýnská / Sokolovská a Vrchlického.

E.3. ZÁVADY A POTENCIÁLY ÚZEMÍ

Na základě syntézy výše uvedených dílčích analýz lze konstatovat následující závěry, jež budou hlavními východisky při návrhu.

- Řada identifikovaných ploch zeleně není doplněn mobiliářem, popř. je doplněn mobiliářem nedostatečné kvality. Absence mobiliáře snižuje potenciál využití ploch zeleně.
- U ploch zeleně nelze jednoznačně určit jejich primární funkci a význam / postavení v celoměstském kontextu zeleně.
- Dílčí plochy městské zeleně jsou ve většině případů prostorově, dopravně i funkčně segregovány. To se negativně podepisuje na jejich fungování i využitelnosti.
- Zejména v periferních oblastech s řídnoucí individuální zástavbou je nedostatečné zastoupení veřejné zeleně, které se negativně podílí na sociálním prostředí, „živosti“ ulic, přehlednosti území a orientace v něm.
- Klíčové plochy městské zeleně (např. zeleň ve vazbě na přednádražní prostor, poloformální nábřeží harcovské přehrady aj.) v mnohých případech vykazují v podrobnějším mikroměřítku nedostačující formu a kvalitu.
- Město disponuje hustým systémem vodních toků, jímž dominuje Lužická Nisa. Řada těchto drobných toků je z velké části zatrubněna – jejich potenciál není v současnosti využit. Lužická Nisa je zanesena vrstvou funkcí, které znemožňují využití jejího městotvorného, přírodního a rekreačního potenciálu.
- Charakteristickým znakem je prostupování vnějších krajinných prvků do zástavby ve formě „zelených prstů“. Ty společně se stavebními prolukami a volnými plochami uvnitř městské struktury vytváří potenciál pro rozvoj městské zeleně.
- Obrovským potenciálem celého území je hodnotný krajinný rámeček – Jizerské hory a jižní zázemí města. Je třeba posílit funkční a prostorovou vazbu mezi městem a krajinou.
- Měřítkově a objemově necitlivá sídlištní výstavba se negativně propisuje do výsledného panorámatu města. Tento jev je dále podpořen konfigurací terénu – sídliště se nacházejí na vyvýšeninách.
- Město disponuje celou řadou ploch pro rozvoj zeleně s vazbou na rekreaci – stavební proluky v okrajových částech města, zchátralé a neudržované areály rekreace (letní kino, přírodní koupaliště aj.) nebo rozsáhlé mnohdy nevyužité výrobní areály (brownfieldy) s vazbou na dopravní infrastrukturu.
- Slabá a nevyhovující funkční a dopravní vazba jádrové části a okrajových částí města se propisuje na preferenci motorové dopravy. Je třeba zajistit vhodnější a silnější vazbu pro alternativní způsoby dopravy. Podobná situace je při hledání vazeb mezi jádry rekreace a rezidenčními oblastmi.
- Město je prostoupené celou řadou prostorových bariér – liniové vedení silnice I. třídy a železnice, neprostupné areály výroby a skladování ve vazbě na okraje města nebo dopravní infrastrukturu nebo nedostatečné možnosti pro překročení koridoru Lužické Nisy.

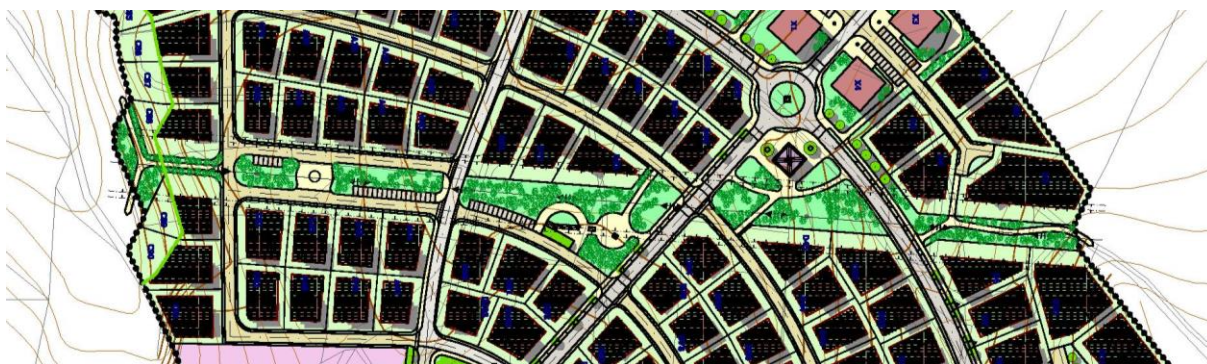
F. LITERÁRNÍ REŠERŠE

F.1. FORMY UPLATNĚNÍ ZELENĚ V MĚSTSKÉM PROSTŘEDÍ

V následující kapitole bych rád představil jednotlivé formy zeleně, se kterými se ve městě setkáváme nejčastěji, a faktory, které určují použitou formu.

Zeleň se v městském prostředí uplatňuje v mnoha různých formách, které je u větších a významnějších měst rozmanitější než u měst menších (Doutlík, 1989). Tyto formy zeleně různým způsobem ovlivňují kvalitu místa (Hendrych a kol., 2018) a způsob jeho vnímání obyvateli (Macdonald a kol., 2017).

V dnešní době stále se zvyšujícího nátlaku na výstavbu, kdy je obecnou snahou developerů co nejvíce zhodnotit stavební potenciál území bez ohledu na jeho kvalitu (Hendrych a kol., 2018), se často objevují řešení, kdy je zezeň navržena v místech pro výstavbu nevhodných – ochranná pásma sítí, záplavová území aj. (Titzenthalerová, 2011). Výsledkem je zezeň s mnohdy nedostačujícími prostorovými podmínkami, bez širšího kontextu, bez funkce a bez lidí.

Obrázek 3: ÚS Kavčín Benešov - jediný reprezentant veřejné zeleně v rozsáhlém a intenzivně RD zastavěném území je umístěn v OP VVN (UK-24 urbanistická kancelář, 2014)

F.1.1. Uliční formy zeleně – aleje, stromořadí, doprovodná zezeň parteru aj.

Se stromořadím lze pracovat jak v **podélném**, tak i v **příčném směru** uličního prostoru. S ohledem na možnost traktování uličního prostoru zelení na jednotlivé subprostory (Gehl, 2000), lze v dopravně rušnějších ulicích vytvořit tzv. nárazníkový pás – min. 1,2 m široký (Macdonald a kol., 2017), který odstíní provoz automobilů (Doutlík, 1989) a nabídne obyvatelům pocit bezpečí. V jiných případech, kdy chceme docílit celistvosti uličního profilu – např. u obytných zón navrhujeme klikatící se vozovku s rovnoměrně rozptýlenou zelení v rámci celého uličního profilu (Bolleter, 2016).

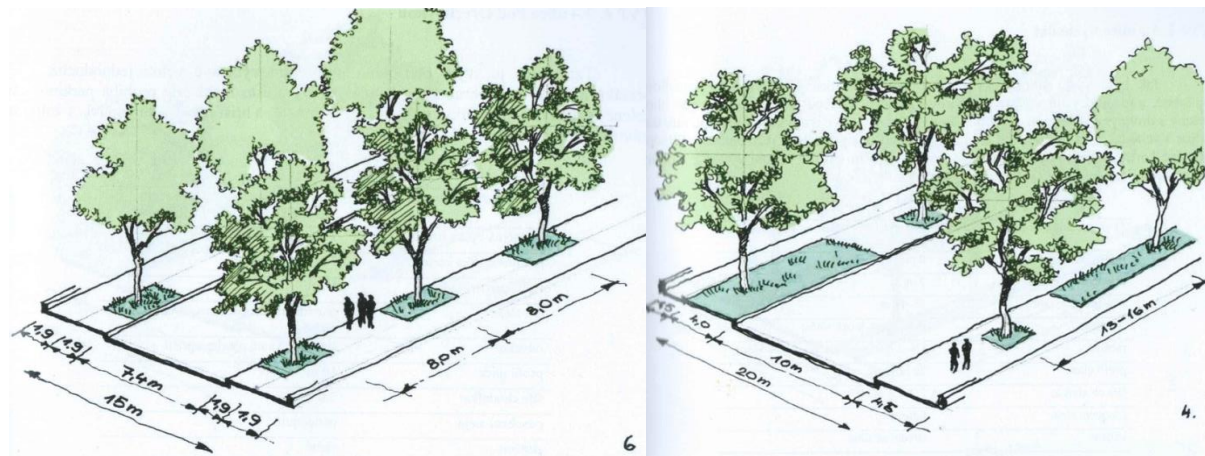

Obrázek 4: Různé příklady traktování uličního profilu zelení - zleva: stromořadí vytváří čtveřici dílčích prostorů; zezeň vytváří trojici dílčích prostorů; zezeň vytváří dominantní dopravní koridor; zezeň vytváří dominantní koridor pro pěší pohyb; zezeň vytváří trojici dílčích prostorů (Pavel Hnilička architekti, 2010)

V následujícím přehledu jsou dle Hendrycha a kol. (2018) uvedeny základní faktory ovlivňující dojem stromořadí:

vzdálenost stromů

Čím jsou stromy navzájem blíže, tím je dojem z stromořadí silnější a liniový charakter je zřetelnější – roste prostorový dopad. Rozeznáváme stromořadí: nepravidelné / pravidelné; řídké / středně husté (vzdálenost mezi stromy je rovna mezi jednonásobkem až dvojnásobkem šířky koruny) / husté.

Obrázek 5: Aleje s menšími rozestupy mezi jednotlivými stromy mnohem silněji působí na lineární charakter prostoru (Hendrych a kol., 2018)

tvar a plnost koruny

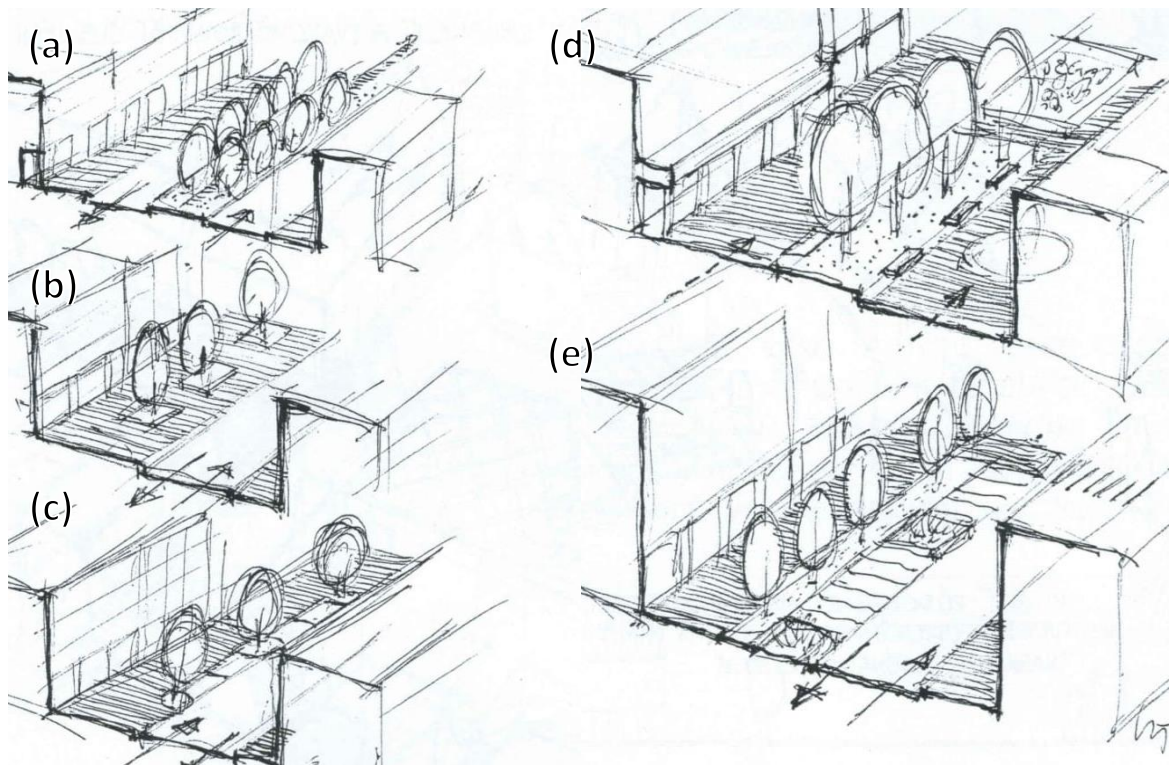
Husté a celistvě vypadající koruny se vyznačují silným prostorovým dopadem. Pro použití jsou obecně vhodnější stromy listnaté (Macdonald a kol., 2017). Z hlediska tvaru rozeznáváme stromy s: vertikální korunou (umožňují průhled) / horizontální korunou. Z hlediska plnosti koruny rozlišujeme stromy: husté (téměř neprůhledné) / středně husté / řídké (více jak z 50 % průhledné).

profil alejí

Poměr, který má zásadní význam ve vnímání veřejného prostoru, je dán mezi poměrem mezi šířkou ulice a výškou zeleně. Z hlediska poměru rozeznáváme profily: úzké (~1:1) / široké (~2:1).

Specifickým případem zeleně v parteru je i zeleň obytných souborů, u kterých je zeleň sdílená obyvateli souboru charakteristickým rysem (Horký, Vorel, 1998).

Navržením stromořadí dojde v závislosti na povaze stromořadí a intenzitě provozu k optickému i funkčnímu oddělení uličního profilu (Obrázek 6a) – ulice je tvořena chodníky po obou stranách a dvěma zelenou bariérou oddělenými jízdnicími pruhy bez možnosti parkování. Nesymetrické spořádání ulice (Obrázek 6b) je tvořeno na jedné straně prostorem pro auta s obousměrným neodděleným provozem a na straně druhé prostorem pro pěší provoz a pobyt doplněný zelení. Ta je umístěna do nesouvislého pásu. Zmenšením prostoru pro pěší lze mezi jednotlivými stromy vytvořit parkovací zálivky pro podélné (Obrázek 6c) nebo kolmé parkování. Obrázek 6e znázorňuje obdobné prostorově náročnější řešení, kdy je parkování navrženo v příčném směru. Dalším je řešení s nejvíce městotvorným dopadem a největšími prostorovými nároky, kdy je celý profil ulice vyhrazen pro pěší, popř. zásobování. Zeleň zde tvoří osu symetrie celého prostoru (Obrázek 6d).

Obrázek 6: Příklady možností uplatnění stromořadí v rámci uličního prostoru (Sýkora, 2012)

Obrázek 7a vytváří kolem navrhovaného obytného bloku typický zelený lem, vytváří zelenou clonu mezi frekventovanou ulicí Košická a parterem domů a současně zdůrazňuje lineární charakter a významnost ulice Košická. Obrázek 7c a Obrázek 7d zobrazuje podobnou situaci, kdy významnost ulic coby os území, je podtržena umístěním aleje navrženého ve velkorysém uličním prostoru (Obrázek 7c) nebo ve středovém pasu vozovky (Obrázek 7d). Umístěním aleje je oddělen formální prostor pro pěší u parteru domů od méně formálního prostoru pod korunami stromů (Obrázek 7d).

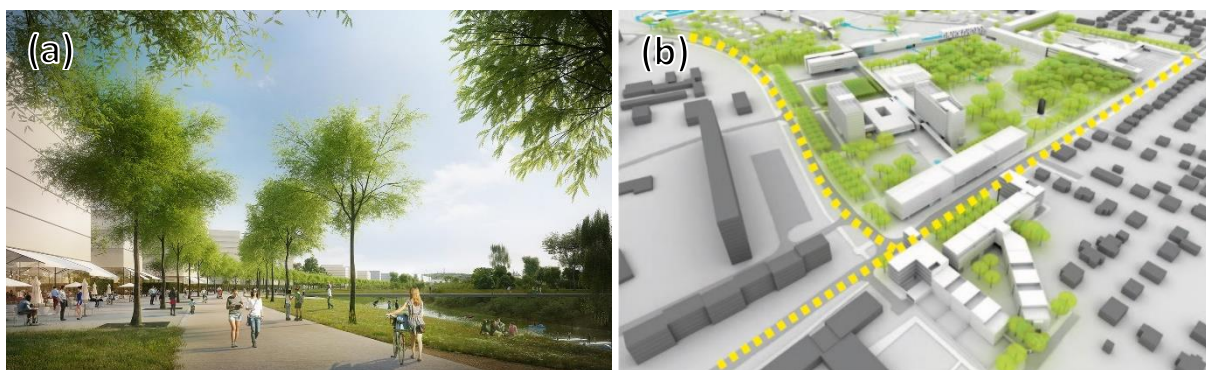

Obrázek 7: Stromořadí v urbánním prostředí – (a): Urbanistický návrh obytného bloku Nová Cvernovka (a69 architekti, 2016), (b): Bytový komplex Kolbenova (ABM architekti, 2017), (c): Urbanistická vize rozvoje Smíchova (a69 architekti, 2014), (d): ÚS Humpolec (Pavel Hnilička architekti, 2017)

Hendrych a kol. (2018) uvádí, že stromořadím jsou formovány následující charakteristiky veřejných prostranství:

- rezidentní: nepravidelné středně husté aleje horizontálních proporcí, široký profil, převaha zeleně → klidný dojem, pocit odpočinku, harmonie
- reprezentativní: pravidelné středně husté až husté aleje vertikálních proporcí, široký profil → zeleň má doplňující charakter – nepřevládá
- liniový: pravidelná hustá alej stejného druhu, vertikální proporce, úzký profil → stísněné působení, silný výraz, silný rytmus (možno zdůraznit rabaty)
- parkový: střední až široký dělicí pruh, široký profil, opticky se blíží parku → uvolnění, vzdušné působení, protiklad k intenzivní zástavbě

Obrázek 8: Stromořadí a jeho vliv na charakter veřejného prostoru – (a): Urbanistická studie Rohanský ostrov (Pavel Hnilička architekti, 2018), (b): Lázně Darkov (D3A, 2011), (c): Rezidenční park Praha (FAM Architekti, 2012), (d): Urbanistický návrh konverze areálu kasáren v městskou čtvrť Špitálský vrch (a69 architekti, 2013), (e): Tyršovo náměstí v Hostomicích (FAM Architekti, 2010), (f): ÚS Velké Přítočno (a69 architekti, 2019), (g): Studie rozšíření obce Lichoceves (Pavel Hnilička architekti, 2017)

Forma stromořadí velmi silně ovlivňuje výsledný charakter městského prostředí. Různým uspořádáním alejí, různorodostí jednotlivých komponentů nebo plnosti korun jednotlivých solitérů lze vytvořit velkorysý prostor důležitých prostranství většího měřítka (Obrázek 8a), nebo naopak intimní prostředí obytných souborů lidského měřítka (Obrázek 8c a Obrázek 8f). Častými řešeními je i použití alejí pro zdůraznění liniového charakteru prostoru (Obrázek 8b a Obrázek 8e). V Lázních Darkov byl podél ul. Lázeňská vytvořen reprezentativní pás stromů, na který směrem do bloku navazuje méně formální forma zeleně. Na řadě náměstí (viz Obrázek 8e) je se stromořadím dále pracováno jako s lemem, který vymezuje (zdůrazňuje) tvar náměstí.

F.1.2. Zeleň parkově upravená

Společně s ulicí a náměstím je park základním urbanistickým komponentem – archetypem veřejného prostoru (Kratochvíl, 2015) a současně zelenými plícemi – ostrovy města (Horký, Vorel, 1998). Kromě hygienické funkce plní park mnoho dalších funkcí, z nichž nejvýznamnější je jak se shodují autoři Doutlík (1989) a Horký a kol. (1988) rekreační. Jakožto nositele každodenní rekreace je nutné je navrhovat do mikroklimaticky a hygienicky stabilních území (Bolleter, 2016) s dostatečným vybavením pro aktivní i pasivní způsob rekreace (Horký, Vorel, 1998). V mnohých případech dochází v místech parků coby těžiště městského života i k integraci různých forem občanské vybavenosti (Doutlík, 1989).

Autoři Doutlík (1989) a Horký a kol. (1988) rozdělují parky na okrskové (střední), obvodové (větší) a celoměstské (velké). V následující tabulce je uvedena krátká charakteristika dle obou autorů.

	(Doutlík, 1989)	(Horký, a další, 1988)
okrskový (střední)	pro 3-6 tis. obyvatel; dostupnost 400-600 m; v těžišti obytného souboru s vazbou na OV; 3-4 m ² /ob	velikost 3 ha; dostupnost do 500 m
celoměstský (velký)	pro 20-40 tis. obyvatel; dostupnost 1-2 km; min. podíl zeleně: 80 %; zónování funkcí; 2-4 m ² /ob	velikost 10-15 ha; dostupnost do 1 km; vybavenost pro sportovní aktivity
oblastní metropolitní /	dostupnost 2-4 km; min. podíl zeleně 80 %; 2 m ² /ob; centrální x dílčí charakter	velikost: 30-40 ha; odpočinek aktivní/pasivní; kolem velkých měst; propojení s lesními plochami

Kolektivem autorů Horký a spol. (1988) je rozeznáván ještě park lokální o rozloze 0,5-1 ha, který slouží převážně pro krátkodobý každodenní pobyt ve formě pasivního odpočinku. Tyto plochy jsou určeny zejména pro osoby s tělesnými predispozicemi – z toho důvodu je docházková vzdálenost snížena na 200 m.

Mimo jiné Sehnal (2019) v Analýze infrastrukturních potřeb hl. m. Prahy na základě analýzy určuje spodní a horní hranice docházky do parků bez rozlišení jejich charakteru. Za výbornou dostupnost veřejné zeleně je považován perimetr do 600 m. Jako dostačující je identifikován perimetr při horní 900metrové hranici. Vzdálenost 600 až 900 m je běžnou chůzí překonána v intervalu 15 až 15 minut. Mimo jiné analýza rozlišuje čtyři úrovně veřejných parků: místní (do 100 m), lokální (do 400 m), čtvrt'ový (do 800 m) a metropolitní (do 1,5 km).

Obrázek 9: Parky aneb zelené ostrovy města – (a): Bytový komplex Kolbenova (ABM architekti, 2017), (b): Rezidence Žižkov (atelier MI architekti, 2014), (c): ÚS Waltrovka (ABM architekti, 2016)

Do otevřených bloků bytových komplexu se často umísťují malé parky s lokálním charakterem. Ty obyvatelům přilehlých domů nabízejí příležitosti pro každodenní rekreaci aktivního i pasivního charakteru. Velikost a vzhled parků se odvíjí od velikosti a charakteru okolní zástavby – velké komplexy nabízejí široké spektrum aktivit a jsou plošně rozsáhlejší (Obrázek 9a). Menší soubory disponují intimnějšími parčíky s klidnějším charakterem podněcující navazování sousedských vztahů (Obrázek 9b). Vhodně umístěný parčík v jinak formálním prostředí může být místem pro krátkodobý únik ze všedního dne (Obrázek 9c).

F.1.3. Soukromé zahrady a předzahrádky

Zahrady se v závislosti na vlastnostech oplocení **ne / podílí na tvorbě veřejného prostoru** (Hnilička, 2012). Mnohem výrazněji se na veřejném prostoru v dnešních typech zástavby (např. u řadových domků) podepisuje **prostorový vliv neoplocených předzahrádek**, které svým reprezentativním vzhledem ulici utváří (Kratochvíl, 2015) a současně tvoří jakousi **přechodovou vrstvu** mezi soukromým a veřejným (Gehl, 2000).

Obrázek 10: Prostorový dopad předzahrádek na veřejný prostor – (a): ÚS Nová Zbrojovka (a69 architekti, 2018), (b): ÚS Velké Přítočno (a69 architekti, 2019)

Při průchodu lokalitou individuálního bydlení (zejména na periferiích měst) se můžeme setkat se situacemi, kdy se pohybujeme ve veřejném prostoru nízkých kvalit vystavení zástavbě bez jakéhokoliv společného rysu (Werner a kol., 2018). Řešení se nabízí v podobě **sjednocení, nebo alespoň stanovení společných rysů předzahrádek vedoucí k vytvoření podobného charakteru dílčích lokalit** (Mareček, 2004).

F.1.4. Faktory určující formu zeleně

Stejně tak jako zeleň ovlivňuje charakter lokality, tak i **charakter lokality** – morfologie terénu (Gehl, 2000), rušnost (Kratochvíl, 2015) nebo charakter zástavby (Krásná, 2016), do značné míry ovlivní seskupení zeleně (Hudeček a kol., 2018). Pro návrh vhodného uspořádání zeleně je též výchozím bodem povědomí o **funkci nebo významnosti lokality (sídla)** v místním i širším kontextu (Horký, Vorel, 1988).

Z různých studií studujících formu zeleně v závislostech na finančních možnostech města vychází, že bohatší města disponují funkčně diverzifikovanými plochami zeleně, které jsou s menšími rozměry po sídle jsou rozptýleny (Bolleter, 2016). Naopak chudší města se snaží zeleň koncertovat do shluků – náměstí, park (Chimnoy, a další, 2015).

F.2. VLIV ZELENĚ NA OBYVATELNOST A KVALITU MĚSTSKÉHO PROSTŘEDÍ

O kladném významu zeleně v rámci lidských sídel není pochyb. Seznam pozitivních účinků zeleně na lidmi obývané prostředí je dlouhý. Já bych rád v následující kapitole uvedl pár těch nejvýznamnějších, které přispějí k dosažení výše uvedených cílů.

F.2.1. Vliv na zdravotní složku území a jeho obyvatel

Dle různých metodik, např. MINIS (2008) nebo Standardy vybraných částí územního plánu (2010) jsou funkční plochy zeleně rozděleny do několika různých subkategorií. Jednou z nich je i „zeleň ochranná a izolační“ (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2019), jejíž základním úkolem je **snížit a zamezit šíření negativních vlivů** (např. z dopravy či výroby) do svého okolí. Jak se shoduje řada autorů jako například Mareček (2004), Horký, Vorel (1988) nebo Hendrych a kol. (2018) jedná se zejména o snižování prašnosti, hluku a obsahu zplodin.

Obrázek 11: Studie rozšíření obce Lichoceves (Pavel Hnilička architekti, 2017)

Dvojice dopravních staveb – přeložka silnice II/240 a železniční vedení, jsou značným limitem a bariérou ovlivňující rozvoj obce (Obrázek 11). V případě přeložky silnice II/240 autoři omezili šíření vzniklého hluku do obytné části obce návrhem výrobního areálu doplněného krajinnou zelení. V případě železnice, která prochází přímo sídlem a z obou stran se na koridor tlačí rezidenční zástavba, byla vytvořena „zelená“ obalová vrstva. Ta kromě izolační funkce slouží i jako významný kompoziční prvek propojující sídlo a okolní krajinu.

Úkryt před Sluncem a poskytnutí příjemné teploty prostředí, která přispívá k obyvatelnosti daného místa, lze docílit mimo jiné použitím vhodně uplatněné zeleně (Doutlík, 1989). Ta poskytuje potřebný stín a současně se podílí na snižování teploty prostředí, neboť ½ sluneční energie, která dopadne na ozeleněný povrch s dostatečným množstvím vláhy je přeměněna na vodní páru (Hendrych a kol., 2018).

Obrázek 12: ÚS Nuselský pivovar - stromy vrhající stín vytvářejí příjemné mikroklima pro pobyt (Atelier M1 architekti, 2017)

S ohledem na zdravotní přínos bych rád poukázal na **vliv zeleně na množství chůze** (Chimnoy a kol., 2015), která je obyvateli území vykonávána. Jak ve svém článku uvádí Macdonald a kol. (2017), na množství pěší dopravy v určitém místě se dále podílí možnosti překonávání dopravních překážek, vizuální podoba místa (fasády, délka bloků aj.) nebo kvalita a doplňkový mobiliář pěších cest.

Obrázek 13: Atributy přispívající k pěší chůzi – (a): Více trávy do ulic - Tereza Hejtmánková (Vallo a Sadovský, 2011), (b): koncepční studie Klárov (a69 architekti, 2018), (c): urbanistická vize rozvoje Smíchova (a69 architekti, 2014), (d): pěší zóna Cheb (a69 architekti, 2010)

Na přiložených obrázcích jsou uvedeny příklady, jak různí architekti přistupují ke zatraktivnění veřejného prostoru, které mimo jiné podpoří i pěší pohyb jeho uživatelů. Nahrazení částí dlažby travnatými „dlaždicemi“ (Obrázek 13a) v městském prostředí působí jako příjemný kontrast k tvrdým kamenným povrchům a současně pozitivně ovlivní zasakování dešťových vod. Vysazení zeleně na mírně uměle zvlněném terénu (Obrázek 13c) oživí a zdynamizuje veřejný prostor. Pozitivně též přispívá umístování např. sedacího mobiliáře u zastávek MHD (Obrázek 13b) nebo na ulicích a náměstích (Obrázek 13d).

F.2.2. Vliv na sociální a psychologické prostředí města

Množství zeleně v urbanizovaném prostředí obyvatelům přináší „kus přírody“. „Kus přírody“ v jinak formálním městském prostoru **vytváří pocit rezidentnosti** (Bolleter, 2016) a **obyvatelnosti** (Mareček, 2004), což silně ovlivňuje charakter a funkčnost území. Zelen jako taková je v mnohých případech **důvodem pro zastavení a obývání daného místa** – z ulice nebo náměstí se rázem stává městské jeviště (Kratochvíl, 2015) se spoustou různorodých aktivit. Jak jsem již naznačil výše, tak setkávání lidí podpořené městskou zelení silně ovlivňuje sociální vazby a komunitní charakter daného místa (Bolleter, 2016).

Místa k setkávání, na jejichž vytváření se velmi podstatně uplatňuje podíl a forma zeleně, by měla být vytvářena na různých měřítkových úrovních městského prostředí. Na úrovni obytných souborů (Obrázek 14a) zelen vytváří příjemné prostředí s intimními zákoutími pro setkávání a sociální interakci obyvatel daného souboru. V případě veřejných prostranství pro širší skupiny obyvatel (např. se čtvrtovým a celoměstským charakterem) – náměstí, náplavky, promenády, bulváry aj. (Obrázek 14c), zde dochází k interakci mnohem různorodější skupiny lidí – obyvatelé různých částí města, různých sociálních vrstev, mnohem diverzifikovanější věková struktura aj. Často dochází k propojení s vodním (Obrázek 14b) prvkem nebo integraci s určitou formou občanské vybavenosti (Obrázek 14c) – to setkávání-pobyt-interakci jen podpoří. Do jisté míry forma zeleně ovlivňuje i míru formálnost prostranství (viz níže).

Obrázek 14: Zeleň – místo k setkávání – (a): Urbanistická studie Radlické ulice (a69 architekti, 2020), (b): Návrh obnovy parku Žižkovo náměstí (Flera, 2015), (c): ÚS Waltrovka (Atelier M1 architekti, 2015)

Lidská psychika a vnímání je dále ovlivněna i tím, že se stromy, keře a jiná vegetace v průběhu roku mění, čímž dává svému okolí **přibližný pojem o čase** (Macdonald a kol., 2017).

Nezanedbatelný je i vliv na **odbourávání stresu** (Hendrych a kol.,2018), nebo **pocit úkrytu (útočiště)** (Werner a kol., 2018).

F.2.3. Prostorotvorný přínos zeleně

Zeleň do tvrdé městské betonové džungle vnáší jemnost a uvolněnost, čímž se stromy a keře vlnící se ve větru stávají kontrastem ke statickým betonovým stavbám (Doutlík, 1989). Velmi často jsou k vidění řešení, kdy je zelení **traktován uliční prostor na dílčí části** podle funkce, vlastnictví (Mareček, 2004) nebo dle míry soukromí (Kratochvíl, 2015). Dělení veřejných prostorů zelení vede úpravou měřítka prostoru k vyšší atraktivnosti u jeho návštěvníků (Macdonald a kol., 2017). Vhodným umístěním stromů, keřů a květinových záhonů můžeme docílit **porušení, nebo naopak zdůraznění uliční fronty domů** (Kratochvíl, 2015). To vede k omezení, nebo úplnému zamezení vzniku dlouhých nudných a neatraktivních ulic (Macdonald a kol., 2017). Každý subjekt v prostoru za denního světla vrhá stín. Jinak tomu není ani v případě stromů a keřů, jejichž stíny hýbající se ve větru mohou **veřejné prostory dynamizovat** (Macdonald a kol., 2017).

Obrázek 15: ÚS Plánické předměstí - rozdělení ulice na dílčí prostory, rozbití dlouhé uliční fronty a „rozpohybování“ ulice vlivem vlnících se stínů stromů (Pavel Hnilička architekti, 2019)

Vhodným použitím zeleně může též dojít k výrazné **remodelaci terénu** jako je tomu například v případě Jižního Města, Barrandova nebo Ořechovky v Praze (Kratochvíl, 2015). Použitím vhodné formy zeleně – v kombinaci s formou zástavby, může například dojít k optickému zvolnění příkrého svahu (Hendrych a kol.,2018).

Obrázek 16: ÚS Řeporyje - zjemnění výrazného výškového rozdílu pomocí zeleně (Apris 3MP, 2007)

V širším měřítku se množství a forma zeleně (zejména vyšší formy) zásadním způsobem podepisuje na **výsledném panoramatu sídla** (Principy a pravidla územního plánování, 2017). Zejména v nízkopodlažní zástavbě je panorama silně ovlivněno středně vysokou (5-15 m) a vysokou (na 15 m) zelení (Mareček, 2004). Středně vysoká zezeň, která je nejtypičtější pro městské prostředí (Gehl, 2000), odpovídá výšce do 5 nadzemních podlaží, což znamená, že zástavba je zelení převyšována – 2. výšková úroveň (Bolleter, 2016).

Obrázek 17: Vliv zeleně na panoráma zástavby – (a): Urbanistický návrh konverze areálu kasáren v městskou čtvrť Špitálský vrch (a69 architekti, 2013), (b): ÚS Barrandova (a69 architekti, 2018), (c): ÚS Bud'anky (a69 architekti, 2014)

Rizikem pohledově exponovaných míst nejen na periferii měst je znehodnocení výsledného panoramatu při příjezdu do města, nebo odjezdu z něj. Obrázek 17a a Obrázek 17b zobrazuje rezidenční zástavbu individuálního a hromadného bydlení na pohledově exponovaných místech – Špitálský vrch a severní část Barrandova, „zabalená“ do zeleného obalu. Zelení je zamezeno vzniku pohledově „ostrého“ horizontu, který by poškodil panoráma města a výhled do okolní krajiny. U nízkopodlažní zástavby (Obrázek 17a a Obrázek 17c) je nutné použití nižší druhy zeleně než u vyšší zástavby (Obrázek 17b), kde se nemusíme obávat o ztrátu městskosti.

Vlastnosti, které jsem uvedl výše, společně ovlivňují a vytváří **výsledný charakter místa**, popř. lokality (Hrubanová, 2013), který úzce souvisí s **nezaměnitelností a identitou každého místa** (Titzenthalerová, 2011). Ať se již bavíme na úrovni jednotlivých ulic a náměstí nebo na úrovni celých sídel (Chimnoy a kol., 2015).

Zelení lze stanovit i jakousi **hranici (mez)**, podle které mohou obyvatelé určit co je **uvnitř a co je venku** (Gehl, 2000). Příkladem je například navrhování **zelených prstenců kolem sídel** (Tichá, 2017), které tvoří jakousi hranici, přes kterou zástavba „ven“ neprojde, a současně tvoří rekreační zázemí sídla (Titzenthalerová, 2011).

Obrázek 18: Zeleň a identita místa – (a): Bytový komplex Kolbenova (AMB architekti, 2017), (b): Urbanistická studie Rohanský ostrov (Pavel Hnilička architekti, 2018), (c): ÚS Rychnov nad Kněžnou (Atelier VAS, 2016), (d): Bytový komplex Kolbenova (AMB architekti, 2017), (f): Okolí Radlické ulice (a69 architekti, 2020)

Na obrázcích výše jsou zobrazeny některé způsoby práce se zelení a jejího použití, kterými lze dosáhnout nezaměnitelnosti daného místa nebo lokality mající vliv na orientaci návštěvníka města. Forma a způsob použití zeleně je velice významným tvůrcem charakteru místa. Navržením zeleně v místě nároží můžeme docílit vytvoření snadno identifikovatelného a v širším kontextu výrazného styku dvou ulic přispívajícího k lepší orientaci v území (Obrázek 18a). Použití stromořadí je v městských strukturách velmi rozšířené. Samotnou formou stromořadí, kterých je celá řada, lze vytvořit jednoznačnou a nezaměnitelnou identitu ulice (Obrázek 18b). Obrázek 18c zobrazuje příklad, kdy se nahodilé rozmístění uliční zeleně nijak nepodílí na tvorbě charakteru lokality. Snadno zapamatovatelnými – charakteristicky výraznými, místy jsou místa s přítomností vodního prvku (Obrázek 18d) – vodní plocha, kašna, umělý tok aj. Na posledních dvou obrázcích (Obrázek 18e a Obrázek 18f) jsou uvedeny příklady návrhu, kdy je celá lokalita typická tím, jak reaguje – komunikuje, se svým zeleným okolím, popř. vnáší do určitého území neobvyklé množství zeleně (Obrázek 18e).

Z výše uvedených důvodů – ztraktivnění místa, vliv na vedutu a panoráma města nebo podpora identity místa, lze konstatovat, že koncentrace zeleně je navrhována **v místech, kde lidé dobrovolně tráví volný čas, nebo jsou z různých důvodů nuceni čas na daném místě strávit** – např. zastávky MHD nebo místa s koncentrací občanské vybavenosti (Doutlík, 1989).

F.3. PŘECHOD MEZI MĚSTEM A KRAJINOU

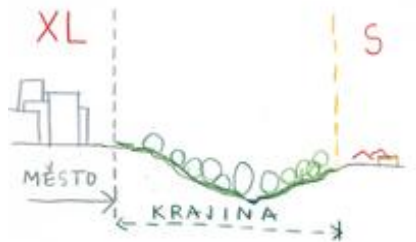
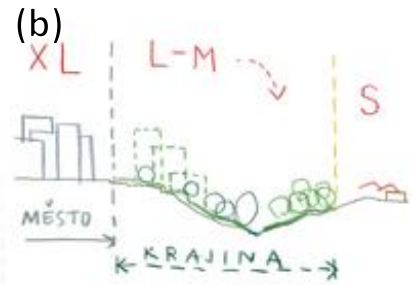
Ostrý, prakticky nijak řešený přechod mezi městem a krajinou. Kultivovaná zahrada s bazénem – plot – pole. To je pohled, který k vidění prakticky ve všech periferních částech měst, které kolem jader narostly / narůstají jako nádory na lidském těle. V následující kapitole bych rád uvedl několik možností, kterými lze docílit pozvolného přechodu mezi městem a krajinou, který je využit např. pro rekreační účely.

Obrázek 19: Ostrý přechod zástavba – krajina v Křenicích u Prahy (vlastní zdroj, 2020)

Jedním z nejtypičtějším řešení je takové, kdy se ze zeleně z městského prostředí do krajiny zapouští jako rostliny zapouštějí své kořínky do půdy ve formě **liniové zeleně – stromořadí** (Tichá, 2017). V takových případech se při budoucím rozvoji mohou zelené osy postupně transformovat do os urbánních – přirozeně se tak vytváří síť veřejných prostranství (Hendrych a kol., 2018).

Vhodným řešením pro řešení pozvolného přechodu mezi městem a krajinou je použití **plošné zeleně** (zelené prstence, parky, lesoparky, lesy, louky aj.) (Mareček, 2004) doplněné **navržením rozptýlené zeleně v místě hrany zástavby**. Do této kategorie řadíme drobné lesy, remízky, zeť doplňující vodoteče, doplňková liniová zeť aj. (Horký, Vorel, 1998).

Obrázek 20: Vliv zeleně na rozhraní mezi městem a městskou krajinou – (a): Urbanistická studie Nová Zbrojovka (a69 architekti, 2018), (b): Urbanisticko-architektonická soutěž Andromeda (a69 architekti, 2019), (c): ÚS Řeporyje (Apris 3MP, 2007), (e): Studie rozšíření obce Lichoceves (Pavel Hnilička architekti, 2017)

Zjemnění ostrého přechodu a zdůraznění „uvnitř města“ a „vně města“ lze dosáhnout použitím zelených pásů, které jasně definují hranice stavebního rozvoje a zamezí tím rozměňování zástavby do krajiny (Obrázek 20d).

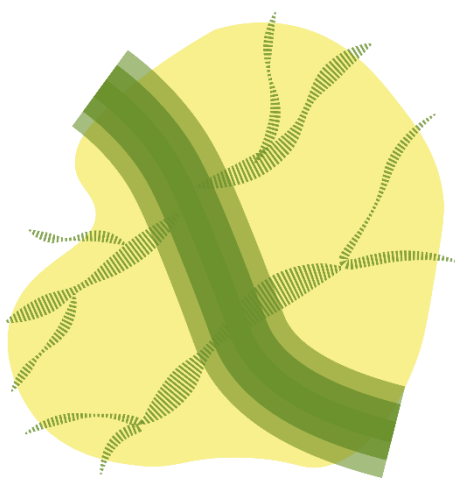
Navrženými pásy kolem sídel lze též dosáhnout pozvolného přechodu mezi „větším“ měřítkem města a „menším“ měřítkem okolní krajiny, popř. vesnické zástavby (Obrázek 20b). K eliminaci ostrého předělu město – krajina nezanedbatelně přispívá i charakter okrajových staveb. Použitím vhodného půdorysného a hmotového řešení okrajových staveb doplněných zelení (Obrázek 20a) lze dosáhnout lepšího začlenění zástavby do okolí. Neopomenutelným a nejdůležitějším aspektem, který přispěje k funkčnímu propojení zelení město – krajina je návaznost (Obrázek 20c a Obrázek 20d). Veškeré hlavní prvky sídelní zeleně by měly být „vytaženy“ za hranice města v podobě liniových prvků zeleně – alejí, stromořadí aj. (Obrázek 20d). Obdobně můžeme využít i prvky zeleně nacházející se na hranici sídla – např. les, ze kterého bude vycházet urbánní osa určité lokality (Obrázek 20c).

G. NÁVRHOVÁ ČÁST

Návrhová část navazuje na analytickou část, jejíž závěry jsou uvedeny v kapitole E.3 ZÁVADY A POTENCIÁLY ÚZEMÍ. Pro návrh jsou využity příkladové studie a teoretické znalosti, které jsou součástí kapitoly F.LITERÁRNÍ REŠERŠE.

G.1.VIZE

Heslem studie je „**MĚSTO PROTKANÉ ZELENÍ**“. Systém městské zeleně bude zakořeněn v okolní krajině tak, jako je rostlina svými kořeny zakořeněna v zemi. Systém městské zeleně bude systémem města prorůstat tak, jako některé rostliny umí prorůstat zdánlivě neprostupným územím nebo hmotou (skálou nebo betonem). Systém městské zeleně, jehož stonkem bude Lužická Nisa, bude propojovat řadu parků a parčíků zvyšující životní standard obyvatel města a navazující na okolí města.

Obrázek 21: Město prorostlé zelení (zdroj: autorské zpracování)

G.2.ZÁKLADNÍ PRINCIPY NÁVRHU

V rámci návrhové části byla stanovena trojice principů, které se v rámci podobnějšího měřítka a vlastního návrhu do území propisují ve formě konkrétních ploch a linií (viz. kap. G.3 PRVKY SYSTÉMU MĚSTSKÉ ZELENĚ). V následující kapitole jsou popsány dílčí principy a jejich vzájemná vazba.

princip A: TEPNA / ŽÍLY/ ŽILKY

Výchozí princip koncepce vnímá potenciál přítomnosti vodoteče v městské struktuře a pracuje s Lužickou Nisou jako s významnou tepnou městského života a přirozenou přírodní osou. Realizací spojitého systému větších, či menších parků a parkových ploch spojených zelenými koridory a stromořadími je v urbánním prostředí vytvořen lineární park s vazbou na vodoteč. Ten ve městě tvoří robustní a stěžejní přirozenou zelenou osu („TEPNU“) plnící celou řadu funkcí – přírodní, rekreační a odpočinkovou, klimatickou, orientační, dopravní aj.

Zelená tepna je doplněna o hustý systém podpůrných ploch s lineárním charakterem („ŽÍLY“). Studie pro jejich umístění primárně využívá místních podmínek území – vzrostlá krajinná zeleň, vodoteče, vodní plochy aj. Ve stísněných podmínkách zástavby se robustnost žil snižuje na drobné plošky („ŽILKY“) mající doplňkovou funkci při zajišťování propojenosti celého systému.

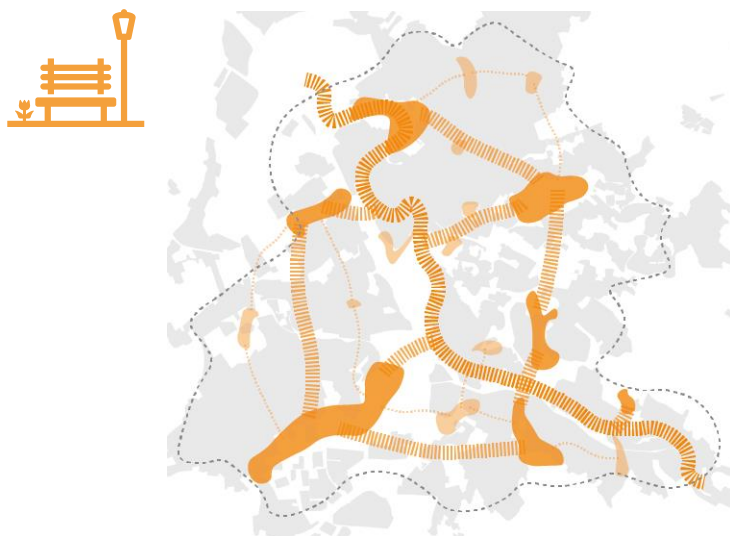
Soubor zelených ploch a koridorů tvoří kompaktní celistvý systém městské zeleně. Ten v maximální míře respektuje a využívá stávající charakteristiky území. Zvýšená pozornost je věnována využití ploch, které se zásadně podílejí na funkci území. Celý systém vytváří příznivé podmínky pro pokračování systému i za hranicemi města a tím přispívá i ke zlepšování zastoupení a funkce zeleně mimo město s dopadem na zlepšování kvality prostředí. I v tomto případě je Lužická Nisa vnímána jako nezastupitelný prvek širšího krajinného prostředí (zejm. obcí, jimiž řeka protéká).

Obrázek 22: schéma principu A: TEPNA / ŽÍLY/ ŽILKY (zdroj: autorské zpracování)

princip B: DOPLNIT / PROPOJIT / NAPLNIT

Na základě tohoto principu návrh rozlišuje a v území umísťuje dva základní druhy ploch veřejné zeleně: „hlavní“ parky a „doplňkové“ parčíky („DOPLNIT“). „Hlavní“ parky budou primárními nositeli hodnotné každodenní rekreace s odpovídající silou prostorových, funkčních a dopravních vazeb. Ty budou doplněny o mozaiku drobných parčíků s místním charakterem a převážně dekorativní, prostorotvornou a doplňkovou (např. orientační) funkcí. U všech ploch zeleně bude kladen důraz na jednoznačné pojmenování hlavní funkce, které bude odpovídat i konkrétní forma („NAPLNIT“). Důležitým předpokladem je vzájemné zejm. prostorové provázání všech ploch do celistvého systému s vazbou na krajinu („PROPOJIT“).

Obrázek 23: schéma principu B: DOPLNIT / PROPOJIT / NAPLNIT (zdroj: autorské zpracování)

princip C: CESTY / MÍSTA / AKTIVITY

Princip reprezentuje zajištění vzájemné interakce a provázanosti ve formě dopravních vazeb („CESTY“), které posilují zejména dopravní, popř. funkční vazby mezi významnými uzly městského života („MÍSTA“). Vazby budou posilovány zlepšováním prostupnosti území, posilováním identity konkrétních míst s dopadem na orientaci při pobytu v území, zkvalitňováním veřejného prostoru, doplňováním mobiliáře vybízejícího ke vzniku spontánních činností („AKTIVITY“).

Obrázek 24: schéma principu C: CESTY / MÍSTA / AKTIVITY (zdroj: autorské zpracování)

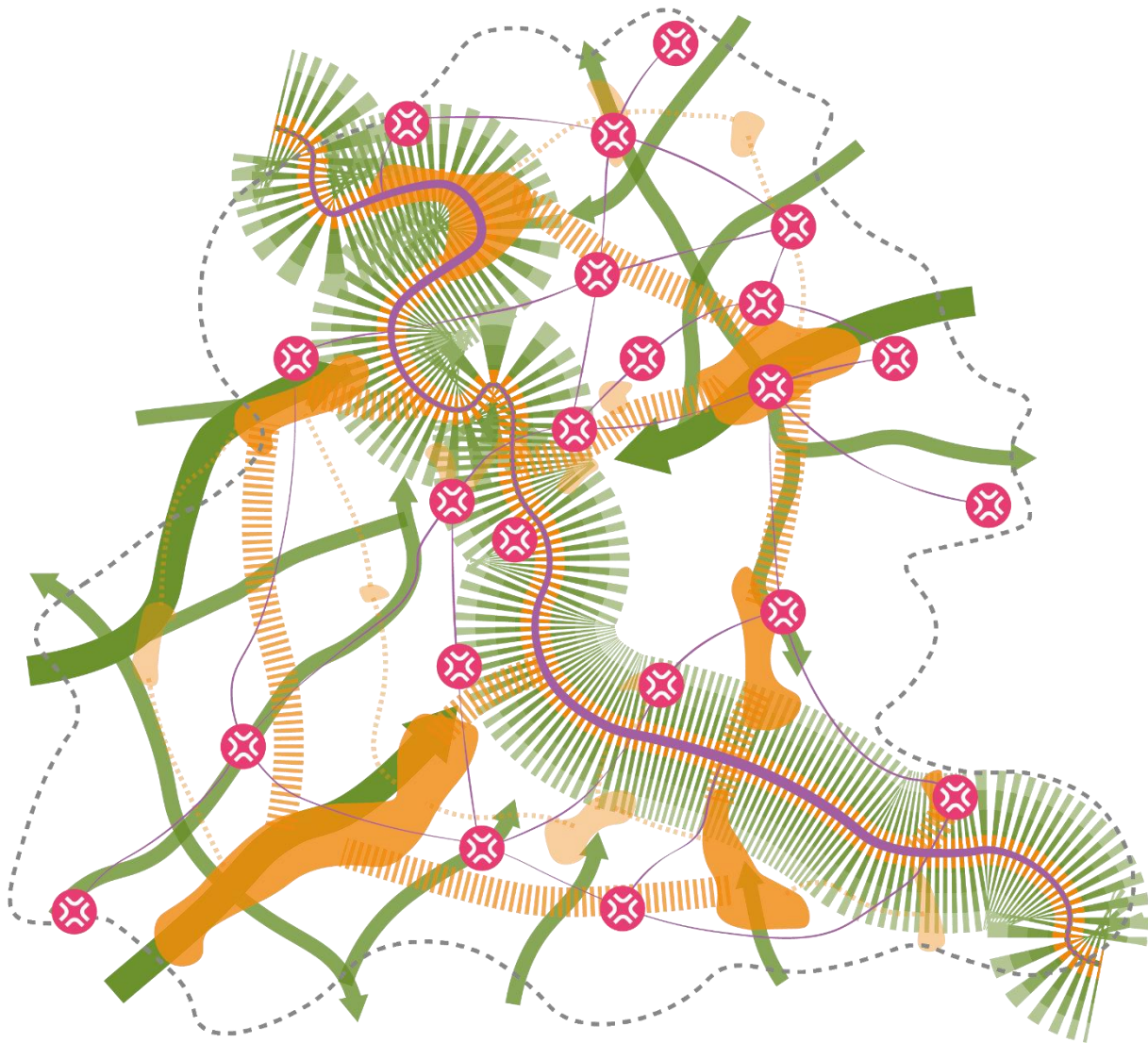
vazby dílčích principů

Princip A je stěžejním a základním pilířem celé vize, ze kterého následně vycházejí zbylé dva principy. Jeho vymezení vychází a navazuje na přirozené „zelené prsty“, parky, ostatní plochy městské zeleně a liniové prvky městské zeleně. Tento stávající zelený systém je doplněn o nové prvky, jež vytvoří kompaktní a celistvou celoměstskou zelenou strukturu.

Na podklad předešlého principu navazuje **princip B**, jež vychází ze stávající lokalizace parků a parkových ploch města. Stávající rozmístění je doplněno o nové plochy tak, aby byla dodržena komfortní docházková vzdálenost městské zeleně. Tato vzdálenost je deklarována intervalem docházky, jež vychází z rešeršní části této práce. „Doplňkové“ plochy zeleně mají převážně místní charakter a jsou vkládány např. na základě nutnosti posílení zastoupení veřejné zeleně, absence veřejné zeleně, identifikované významné městské prostory aj.

Princip C navazuje na předešlé dva principy. Pro posilování funkčních, dopravních a prostorových vazeb mezi dílčími plochami zeleně využívá jiné prvky systému městské zeleně, zejm. z principu A, a významné městské osy.

Obrázek 25: návaznost jednotlivých principů (zdroj: autorské zpracování)

G.3.PRVKY SYSTÉMU MĚSTSKÉ ZELENĚ

Výše popsané principy dostávají územní průmět formou zelených prvků – plocha, koridor a stromořadí. Naplňování principů s využitím zelených prvků je součástí hlavního výkresu, který je součástí grafické části této práce. V následujících odstavcích jsou jednotlivé prvky blíže specifikovány.

G.3.1. Plochy zeleně

Plocha je definována jako plošný prostorově i funkčně celistvý prvek bez převahy délky nebo šířky, u které jsou stanovené charakteristiky dodrženy v celém vymezeném rozsahu. Plochy zeleně jsou dále členěny na plochy zeleně v hlavní nebo doplňkové funkci.

Plochy zeleně – v hlavní funkci

Parkově upravené plochy (pú)

Menší parkové plochy primárně zajišťují přítomnost veřejné zeleně ve vazbě na veřejná prostranství, u který současně plní zejména estetickou funkci. S ohledem na jejich značně snížený plošný rozsah nenabízejí tyto plochy na rozdíl od parků podmínky pro plnohodnotný a

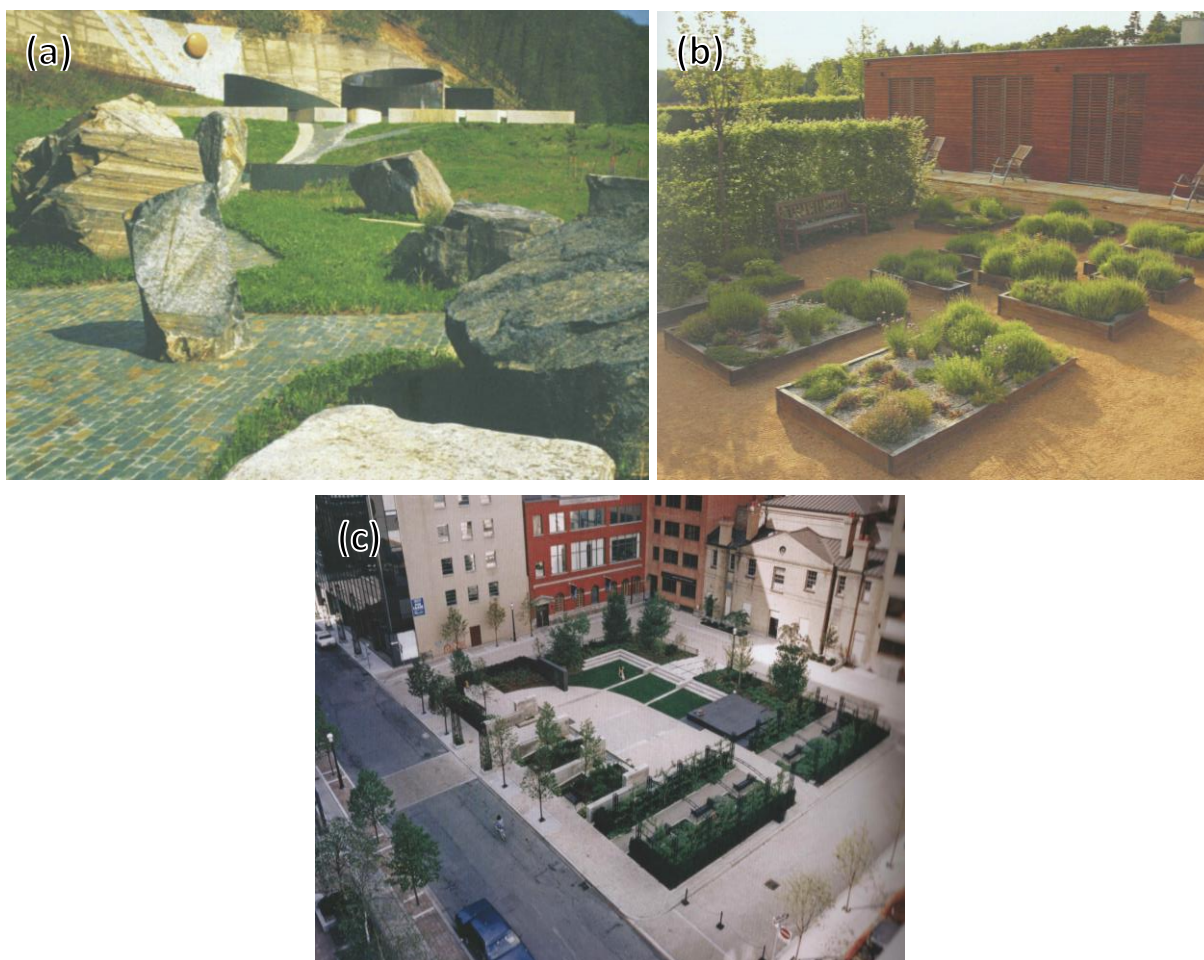
kvalitní odpočinek. Systém drobných parčíků v městské struktuře spoluvytváří mozaiku zelených plošek propisující se do výsledného charakteru území. Většinou se jedná o poloformální – formální veřejná prostranství s intenzivnější formou zeleně.

Součástí každé plochy je základní mobiliář podněcující zastavení se a pobyt v dané ploše. V určitých případech, kdy je to účelné, jsou v plochách umístěny např. výtvarné instalace mající vliv na identitu daného místa. Intenzita nutné údržby se odvíjí od detailního zpracování konkrétní plochy.

V oblastech s převahou individuální zástavby, kde by zřizování rozsáhlých parků bylo vzhledem k vysokému podílu soukromé zeleně nevhodné, plní tyto plochy těžiště / centra sociálního života a kulturního dění s místním významem.

Studie vymezuje následující plochy parkově úpravné (pú): P01, P02, P05, P07, P08, P12, P15, P18, P20, P21, P27, P29, P30, P32, P34, P35, P37, P45, P46, P47, P52, P53, P54, P55, P56, P63, P64, P65, P66, P67, P68, P70, P72, P73, P89, P93, P95, P96, P97 a P-N08.

Popisy konkrétní podoby a plošné výměry jednotlivých ploch jsou součástí Přílohy č. 4.

Obrázek 26: Ilustrativní obrázky ploch parkově upravených – (a): *Umělá krajina* (Stachová a kol., 2014), (b): *Zahrada ve Lhotě* (Stachová a kol., 2014), (c): *Janet Rosenberg & Associates / Toronto, Canada* (Triquel, 2012)

Park (p)

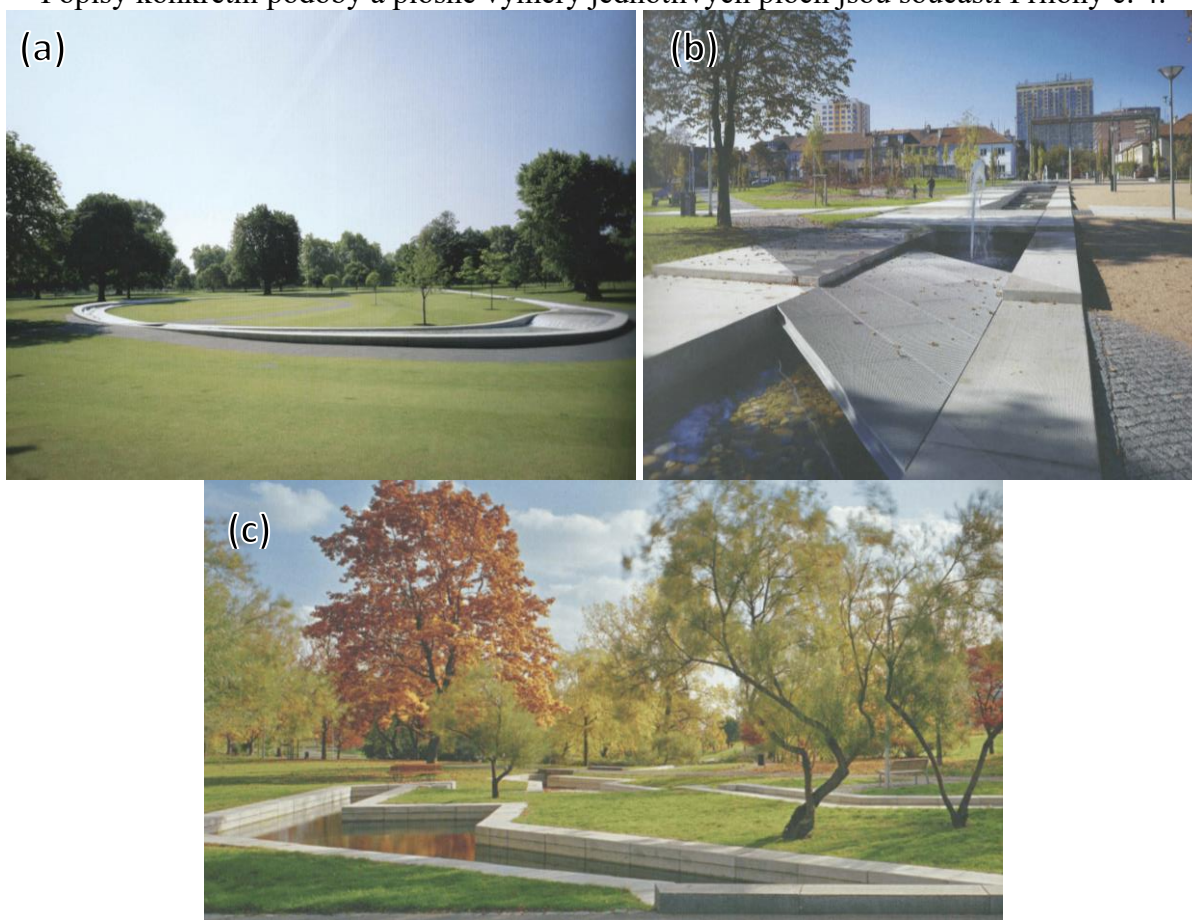
Do této kategorie jsou zařazeny plošně rozsáhlé a ve struktuře města patrné zelené plochy, u kterých jejich prostorová a vegetační struktura odpovídá nárokům pro plnohodnotný odpočinek. Plochy zajišťují přítomnost zeleně v urbanizovaném prostředí, jsou významným kompozičním prvkem s nadmístním charakterem a jsou v souladu s okolními funkcemi. Kromě

rekreační a estetické funkce se významně podílí na ekologické stabilitě území, retenční schopností území nebo na klimatické pohodě. Charakter ploch se odvíjí od hlavní funkce parku – reprezentativní funkce je reflektována formálnější parkovou úpravou, sportovně rekreační naopak neformální.

Součástí každého parku je rozšířená nabídka mobiliáře nabízející široké spektrum volnočasových činností. V určitých případech, kdy je to účelné, jsou v plochách umístěny např. výtvarné instalace mající vliv na identitu daného místa. V případě přítomnosti vodoteče nebo vodní plochy je předpokládáno její využití. U plošně rozsáhlých ploch je třeba zajistit jejich prostupnost, která je schématicky naznačena v hlavním výkresu. Intenzita nutné údržby se odvíjí od detailního zpracování konkrétní plochy.

Studie vymezuje následující plochy parků (p): P11, P13, P16, P19, P23, P36, P40, P43, P44, P50, P59, P60, P61, P62, P69, P79, P80, P86, P87, P90, P92, P-N04, P-N09 a P-N10.

Popisy konkrétní podoby a plošné výměry jednotlivých ploch jsou součástí Přílohy č. 4.

Obrázek 27: Ilustrativní obrázky ploch parků – (a): Gustafson Porter / London, UK (Triquel, 2012), (b): Městský park Malinová – Chrpvá (Stachová a kol., 2014), (c): Park Přátelství (Stachová a kol., 2014)

Přírodní zeleň (pz)

Přírodní krajinná zeleň je typická extenzivní formou s minimálním poznamenaním lidské činnosti. Do této kategorie studie zařazuje lesy, zatravněná území, vodní plochy a vodoteče, meze, agrární plochy, vzrostlé liniové prvky krajinné zeleně aj. Společně s kategorií parků tvoří přírodní zeleň hlavní osy městské zeleně. Plochy mají zásadní nezastupitelný význam v oblasti fungování a stability krajiny. Vytváří přirozené prostředí pro živočichy, zajišťuje migrační propustnost území, ovlivňuje zasakovací schopnost krajiny a hospodaření s vodou aj. Z velké části plochy přírodní zeleně spoluvytvářejí přirozené hranice města.

Plochy mohou být doplněny o základní mobiliář za předpokladu, že nebude narušena jejich typická „divoká“ prostorová struktura a fungování. Při jakýchkoliv zásazích je kladen důraz na zachování jejich jedinečného přírodního rázu. U plošně rozsáhlých ploch je třeba zajistit jejich prostupnost, která je schématicky naznačena v hlavním výkresu. Plochy svým charakterem a formou nevyžadují prakticky žádnou zvýšenou intenzitu péče.

Studie vymezuje následující plochy přírodní zeleně (pz): PP04,P06, P09,P10, P14, P17, P24, P25, P26, P28, P31, P33, P38, P39, P41, P42, P48, P49, P51, P57, P58, P75, P76, P77, P81, P82, P83, P84, P85, P88, P91, P94, P-N02, P-N03, P-N05, P-N06, P-N07 a P-N11.

Popisy konkrétní podoby a plošné výměry jednotlivých ploch jsou součástí Přílohy č. 4.

Obrázek 28: Ilustrativní obrázky ploch přírodní zeleně – (a): Rosa Grena Kliass Arquitetura Paisagistica / Sao Paulo, Brazil (Triquel, 2012), (b): Carl-Viggo Holmebakk / Stor-Elvdar, Norway (Triwuel, 2012), (c): Re:Vodňany 2012 V Zátíši (Stachová, 2014)

Plochy zeleně – v doplňkové funkci

Zeleň obytných souborů hromadného bydlení (s)

Specifická forma veřejné zeleně je vázána na stabilizovanou, popř. navrhovanou sídlištní zástavbu. Zeleň se zde vyskytuje ve formě vegetační „výplně“ mezi jednotlivými objekty pro bydlení. Povaha a konkrétní zpracování zeleně vychází z místních podmínek předmětného sídliště, ovšem ve většině případů se jedná o neformální, popř. poloformální

prostranství s garantovanou převahou vegetace pro odpočinek a setkávání obyvatel okolních domů.

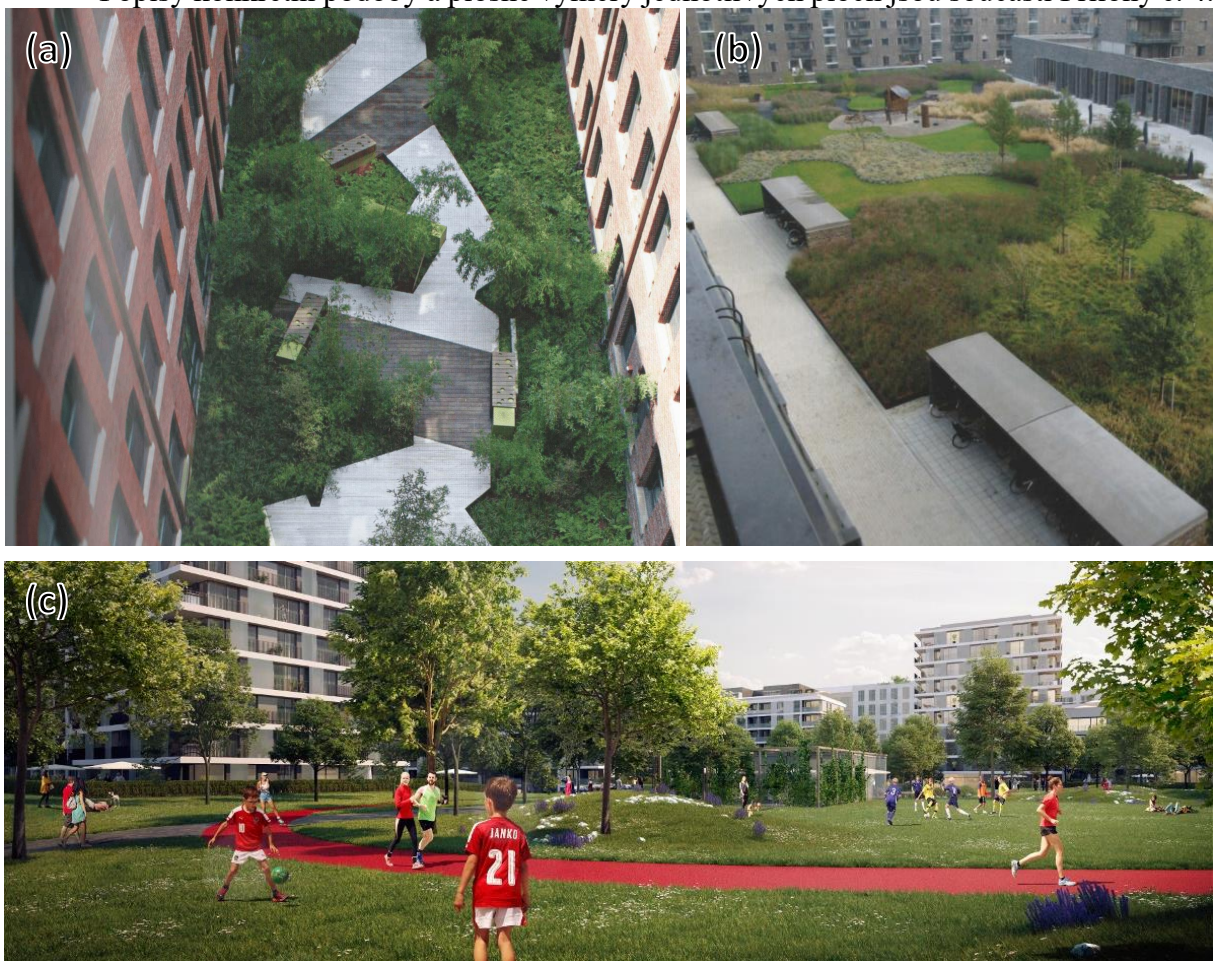
Součástí ploch je mobiliář odvíjející se od požadavků a potřeb obyvatel sídliště. U plošně rozsáhlých ploch je třeba zajisti jejich prostupnost, která je schématicky naznačena v hlavním výkresu. Zeleň v předmětných plochách za běžných podmínek vyžadují základní udržovací práce – sekání, údržba mobiliáře aj.

Níže jsou uvedeny obecně platné zásady, jejichž dodržení studie doporučuje dodržet v rámci realizace navrhovaných nebo revitalizace stabilizovaných ploch zeleně obytných souborů pro hromadné bydlení:

- pomocí zeleně členit prostor mezi domy pro hromadné bydlení na dílčí subprostory a zlepšovat jejich atraktivnost a obytnost
- v plochách pomocí zeleně vyčleňovat „hlavní dopravní koridor“ zajišťující dopravní, funkční i prostorovou vazbu se širším okolím
- dílčí subprostory hierarchizovat tak, aby přirozeně usnadňovaly orientaci a prostupnost území
- plochy rozvíjí a zařizovat mobiliářem tak, aby byly obyvatelům poskytovaly bohaté možnosti pro pobyt a trávení volného času

Studie vymezuje následující plochy zeleně obytných souborů hromadného bydlení (s):
P78.

Popisy konkrétní podoby a plošné rozměry jednotlivých ploch jsou součástí Přílohy č. 4.

Obrázek 29: Ilustrativní obrázky zeleně obytných souborů hromadného bydlení – (a): John Cunningham Architects / Boston, USA (Triquel, 2012), (b): SLA / Copenhagen, Denmark (Triquel, 2012), (c): Bytový komplex Kolbenova (ABM architekti, 2017)

Zeleň ve vazbě na občanskou vybavenost (ov)

Plochy zeleně s doplňkovou funkcí jsou vázány na přítomnost občanské vybavenosti – školy, školky, hřbitovy, sportovní areály aj. Jejich zpracování a charakter vychází ze specifických podmínek zařízení.

Studie vymezuje následující plochy zeleně ve vazbě na občanskou vybavenost (ov): P02, P22, P71, P74 a P-N01.

Popisy konkrétní podoby a plošné výměry jednotlivých ploch jsou součástí Přílohy č. 4.

Ostatní navrhované plochy

Plochy pro doplnění zástavby

Studie plochy pro doplnění zástavby navrhuje s ohledem na hospodárné a intenzivní využití stávajícího zastavěného území a ochranu krajinného rámce před expanzivním růstem města. Proto jsou součástí návrhu i plochy určené pro doplnění zástavby, jejichž bližší funkce ani charakter není jejím předmětem. Plochy jsou primárně vymezovány s ohledem na naplňování dílčích principů návrhu městské zeleně s dodržением obecně platných urbanistických zásad. Dále je brán v potaz stávající charakter a struktura zástavby, nebo hodnoty a limity území. Maximální důraz je kladen na ochranu a rozvoj krajinných hodnot – vodoteče a jejich nivy, vzrostlé krajinné liniové prvky, přírodní enklávy aj. Velikost a tvar ploch se sekundárně odvíjí od možností dalšího stavebního využití.

G.3.2. Zelené koridory

Koridory představují důležité lineární prvky, jejichž přítomnost přímo souvisí s celistvostí, funkčností a komplexností celoměstského systému sídelní zeleně. Jsou umístěny v místech, kde by pro naplňování dílčích principů bylo vhodnější umístění ploch zeleně, které je znemožněno konkrétními místními podmínkami (nejčastěji nedostatečným prostorem pro rozvoj zeleně). Konkrétně si lze koridor představit jako zelený prvek, jehož osou je stromořadí ideálně se třemi liniemi (min. 2). Na osu stromořadí je v místech, která jsou dostatečně prostorná, navěšena soustava drobných ozeleněných míst s parkovou úpravou. Koridory jsou jakýmsi mezistupněm mezi plochou a stromořadím. Vedením koridorů plochou zeleně je deklarováno a zajištěno zachování důležité směrové vedení městské zeleně (např. pro posílení vazby jádro – periferie).

Obrázek 30: Schéma koridoru (zdroj: autorské zpracování)

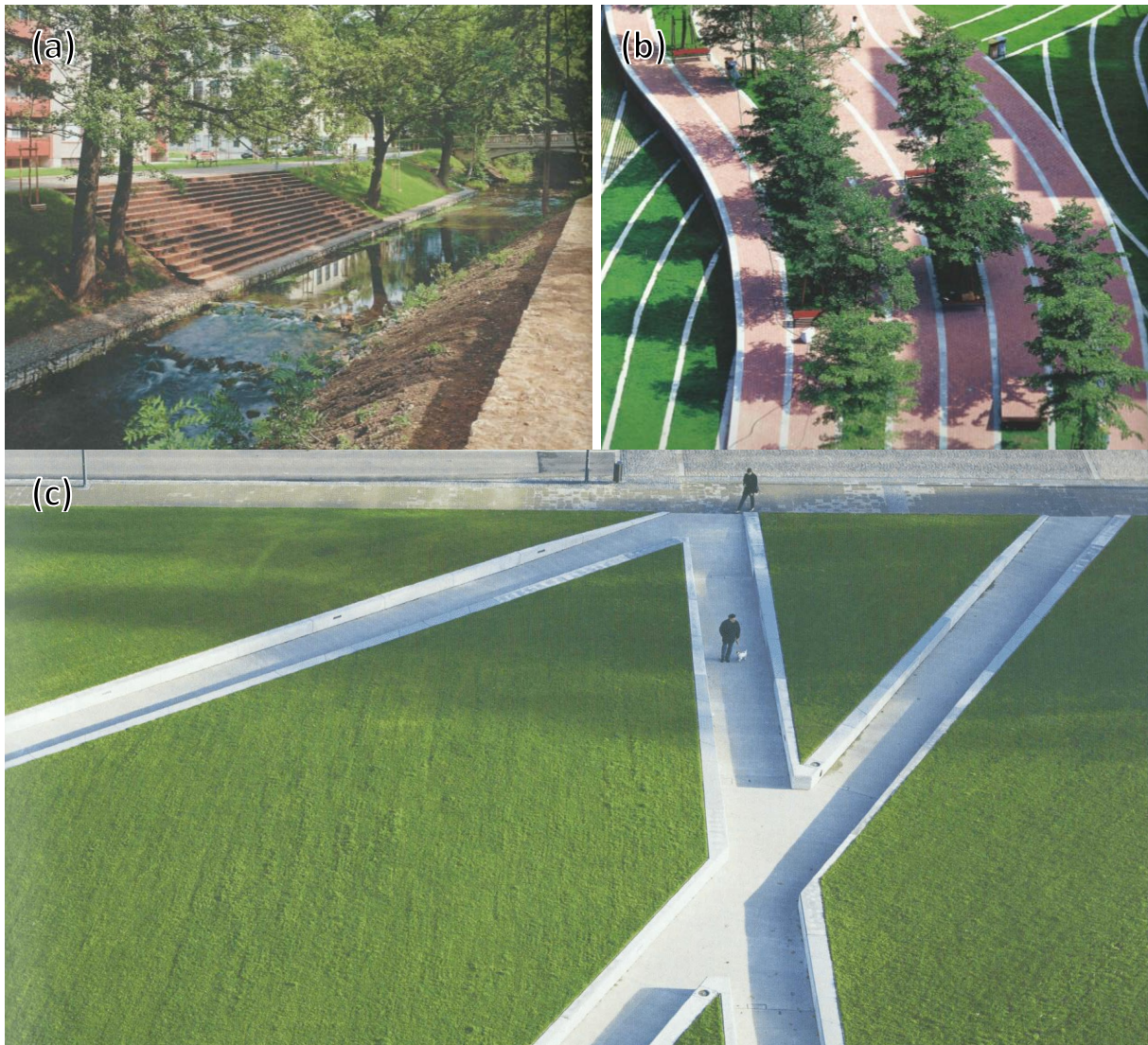
V místech rozsáhlé individuální zástavby, kde by zřizování rozsáhlých parků bylo s ohledem na zastoupení soukromé zeleně méně účelné, částečně supluje jejich funkci – do

lokalit doplňují potřebné zastoupení veřejné zeleně, vytvářejí prostředí pro sociální kontakt, pobyt i setkávání a mají významný vliv i na identitu místa.

Dle charakteru studie rozlišuje koridor neformální přírodní a polo/formální urbanizovaný. Studie vymezuje následující koridory s polo / formálním urbánním charakterem: K02, K05, K06, K12, K13, K14, K16, K17, K18, K19, K20, K24, K25, K26, K-N04, K-N05 a K-N07. Dále jsou studií vymezeny následující koridory s neformálním přírodním charakterem: K01, K03, K04, K07, K08, K09, K10, K11, K15, K21, K22, K23, K-N01, K-N02, K-N03 a K-N06.

Šířka koridorů je navržena s ohledem na charakter daného koridoru, místní prostorové podmínky, zajištění ekologické funkce koridor, zajištění rekreačního a jiného městského využití nebo zajištění dostatečně výrazného prostorového průmětu do okolní urbánní struktury. Obecně platí, že u koridorů s neformálním přírodním charakterem jsou za normálních podmínek kladeny větší nároky na jejich šířku. Převažující minimální / maximální šířka koridorů s přírodním charakterem je 10 / 30 m. U koridorů s urbánním charakterem je převažující minimální / maximální šířka 5 / 15 m.

Konkrétní vedení jednotlivých koridorů je znázorněno v hlavním výkresu a ve výkresu B.2 (řezy). Popis dílčích koridorů je součástí Přílohy č. 4.

Obrázek 31: Ilustrativní obrázky zelených koridorů – (a): Nábřeží řeky Loučné v Litomyšli (Stachová, 2014), (b): Urbanus / Shenzhen, China (Triquel, 2012), (c):

G.3.3. Stromořadí

Stromořadí je běžný prvek nejen městské zeleně. V prostředí se projevuje jako jedna, popř. dvě linie stromů za účelem zdůraznění veřejného prostoru, vymezení uličního prostoru aj.

Studie rozlišuje dva druhy stromořadí – stromořadí a stromořadí doplňkové. Stromořadí na rozdíl od doplňkového stromořadí se významně podílí na naplňování základních principů návrhu – propojuje dílčí segmenty a zajišťuje potřebné množství zeleně. Doplňkové stromořadí zastává funkci zejména kompoziční – zdůrazňuje urbánní osy, podílí se na identitě místa aj.

Konkrétní vedení jednotlivých stromořadí je znázorněno v hlavním výkresu a ve výkresu B.3 (řezy). Popis dílčích stromořadí je součástí Přílohy č. 4.

Obrázek 32: Ilustrativní obrázky stromořadí – (a): Jiráskovo náměstí v Plzni (D3A architekti, 2017), (b): ÚS řadovky Ďáblice v Praze (FAM architekti, 2019), (c): ÚS Plánické předměstí (Pavel Hnilička architekti, 2019)

G.4.VÝSLEDNÝ PRŮMĚT PRINCIPŮ DO ÚZEMÍ

V následující kapitole jsou rámcově popsány korektní průměty dílčích principů na městskou strukturu.

G.4.1. Hlavní osy městské zeleně

Plochy a linie hlavních os městské zeleně jsou prostorovým průmětem principu A: *TEPNA / ŽÍLY/ ŽILKY*. Do této kategorie jsou započítány plochy s jednoznačnou dominancí vegetačního pokryvu (parksy, přírodní zeleň, sídlištní zeleň), které se významně propisují do panorámatu, struktury a fungování města. Důležitým předpokladem je jejich spojitost, robustnost ve smyslu dominance v prostoru a funkce – jak ekologická tak městotvorná.

Dostupnost zeleně

Studie si klade za cíl zlepšovat obytnou a urbánní kvalitu města Liberec, která mimo jiné spočívá i v zajišťování dostatku veřejné zeleně reflektované principem *B: DOPLNIT / PROPOJIT / NAPLNIT*. Na základě případových studií a odborné literatury uvedených v rešeršní části byla stanovena horní (900 m – vyhovující) a spodní (600 m – výborná) hranice perimetru docházky za zelení. Stanovené pásmo docházky odpovídá 10 – 15 minutám chůze a je počítáno kolem ploch s hlavní funkcí zeleně pro odpočinek a rekreace – zejm. plochy parků (p). Ve specifických případech jsou započítány i plochy parkově upravené, plochy zeleně s vazbou na vybavenost, sídlištní zeleně nebo přírodní zeleně. Plochy parků (p) povětšinou svým charakterem odpovídají čtvrt'ovým / lokálními městským parkům, jejichž charakter je blíže popsán v Příloze č. 4. V rámci návrhu je na jejich dodržení kladen maximální důraz.

Dostupnost hlavních pilířů rekreace s celoměstským / oblastním charakterem je reflektována perimetrem dostupnosti 1 500 m, který vychází z docházkových vzdáleností pro parky s celoměstským charakterem.

Dále byl kolem všech zelených koridorů a ploch zeleně bez ohledu na jejich funkci a charakter stanoven buffer 200 m, který znázorňuje dostupnost zeleně na místní / lokální úrovni. Tato hranice je v návrhu studie znázorněna jako doplňková. Její dodržení nebylo prioritní, neboť navrhovaná struktura zelených ploch s docházkou 600 – 900 m pokrývá prakticky celou rezidenční část města Liberce.

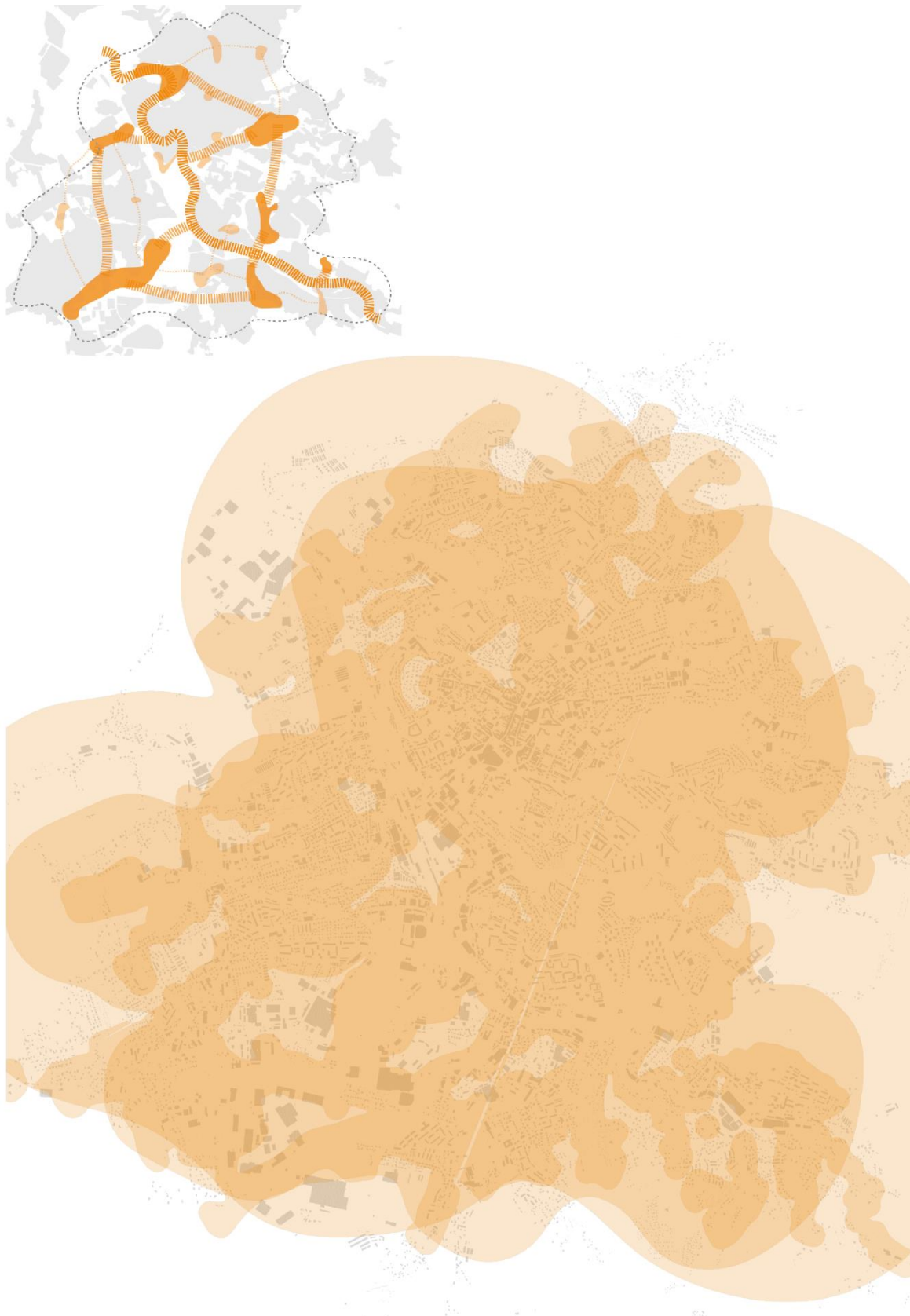
G.4.2. Prostupnost území

Síť hlavních a vedlejších dopravních vazeb navazující na princip *C: CESTY / MÍSTA / AKTIVITY* je ve vlastním návrhu reflektována návrhem zelených koridorů, které sekundárně slouží i jako důležité dopravní tepny, a návrhem stromořadí mající vliv na orientaci v území. Ta je podpořena např. zdůrazněním významných městských os, popř. lokalizací a charakter některých ploch zeleně. Stanovená prostupnost vychází z terénním průzkumem identifikované stávající sítě, jejíž fragmenty jsou propojeny doplňovanými částmi. Jsou rozlišeny hlavní proudy s vyšší intenzitou provozu a doplňkové proudy. Městská síť prostupnosti záměrně navazuje na venkovní turistické trasy a stezky, čímž je posílena vazba mezi městem a jeho okolím. Studie předpokládá doplňování městské cyklistické sítě, která je dlouhodobou prioritou samosprávy města. Studie vytváří podmínky pro rozvoj cyklistické dopravy. Na základě dostupných dat vztahujících se k intenzitě motorové dopravy vymezuje samostatné cyklistické pruhy v místech s vysokou intenzitou. Naopak u méně frekventovaných míst je počítáno s jejím vedením v hlavním dopravním prostoru ve smíšeném provozu.

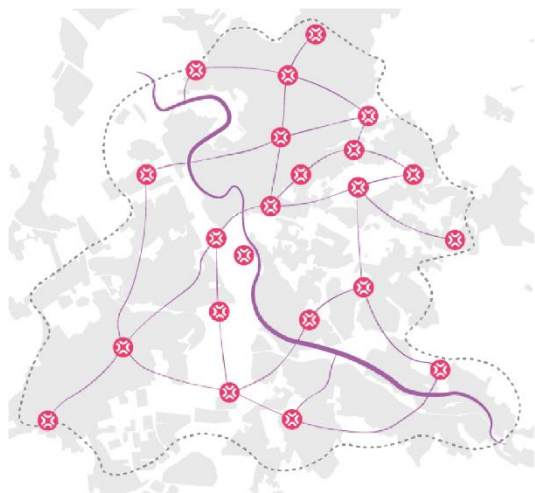
Z odhadu intenzity motorové dopravy v hlavních proudech studie ne / vymezuje samostatné cyklistické pruhy (viz. výkres B.2 a B.3).

Obrázek 33:průmět principu A do území - hlavní výkres (zdroj: autorské zpracování)

Obrázek 34: průmět principu B do území - hlavní výkres (zdroj: autorské zpracování)

Obrázek 35: průmět principu C do území - hlavní výkres (zdroj: autorské zpracování)

G.5. Ideový návrh Lužické Nisy

Studie přítomnosti Lužické Nisy, která je v současné době ukryta pod nánosem ploch znemožňujících její využití coby krajinné, urbánní, dopravní a rekreační osy města, vnímá jako velký potenciál a specifický atribut území.

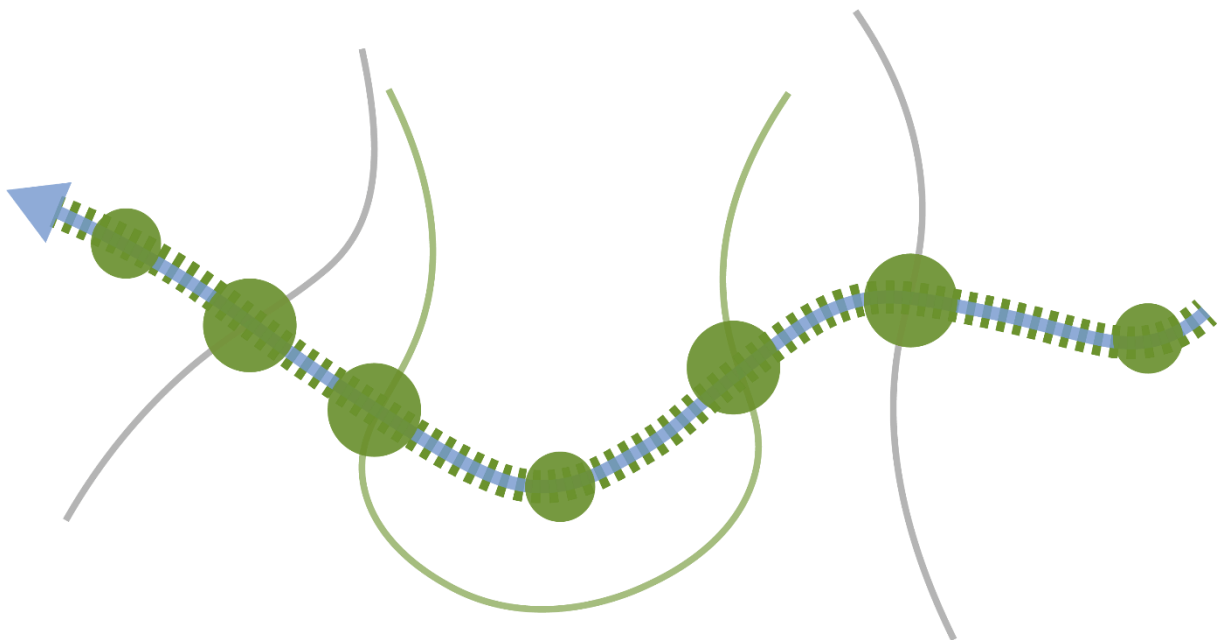
V základním celoměstském měřítku studie je ve vazbě na řeku vymezena soustava ploch s rozdílným charakterem propojených liniovými prvky zeleně. Plochy nastiňují cílový charakter říčního profilu. V rámci tohoto ideového návrhu bude systém rozpracován do větší podrobnosti tak, aby bylo možné si pod konkrétní plochou představit její bližší podobu a využití. Úkolem této části práce bude mimo jiné blíže identifikovat a využít hodnoty a potenciál území a současně prověřit možnosti rozvoje území s vazbou na Lužickou Nisu s důrazem na naplňování výchozích principů celého návrhu (Lužická Nisa = tepna).

Ideový návrh vychází z Hlavního výkresu, jež je součástí grafické části této práce.

G.5.1. Koncepce

Stěžejní myšlenkou návrhu je vytvořit atraktivní krajinný, dopravní, městotvorný a rekreační koridor s vazbou na Lužickou Nisu. Ten bude využívat přítomnosti vodního živlu a s jeho dopomocí bude obyvatelům města nabízet řadu extenzivních i intenzivních nejen volnočasových činností.

V rámci návrhu bude vymezena soustava míst – jádrových oblastí, do kterých budou koncentrovány aktivity a děje vázající se na vodoteč Lužické Nisy. Jádrové oblasti budou umístovány ve vazbě na významné body městské struktury a budou vytvářet přirozená spádová území / těžiště městského života a rekreace. Mezi jednotlivými jádrovými oblastmi bude zajištěna silná dopravní, funkční a prostorová vazba.

Obrázek 36: Koncepce ideového návrhu Lužické Nisy (zdroj: autorské zpracování)

G.5.2. Prvky říčního prostoru a aktivity v něm

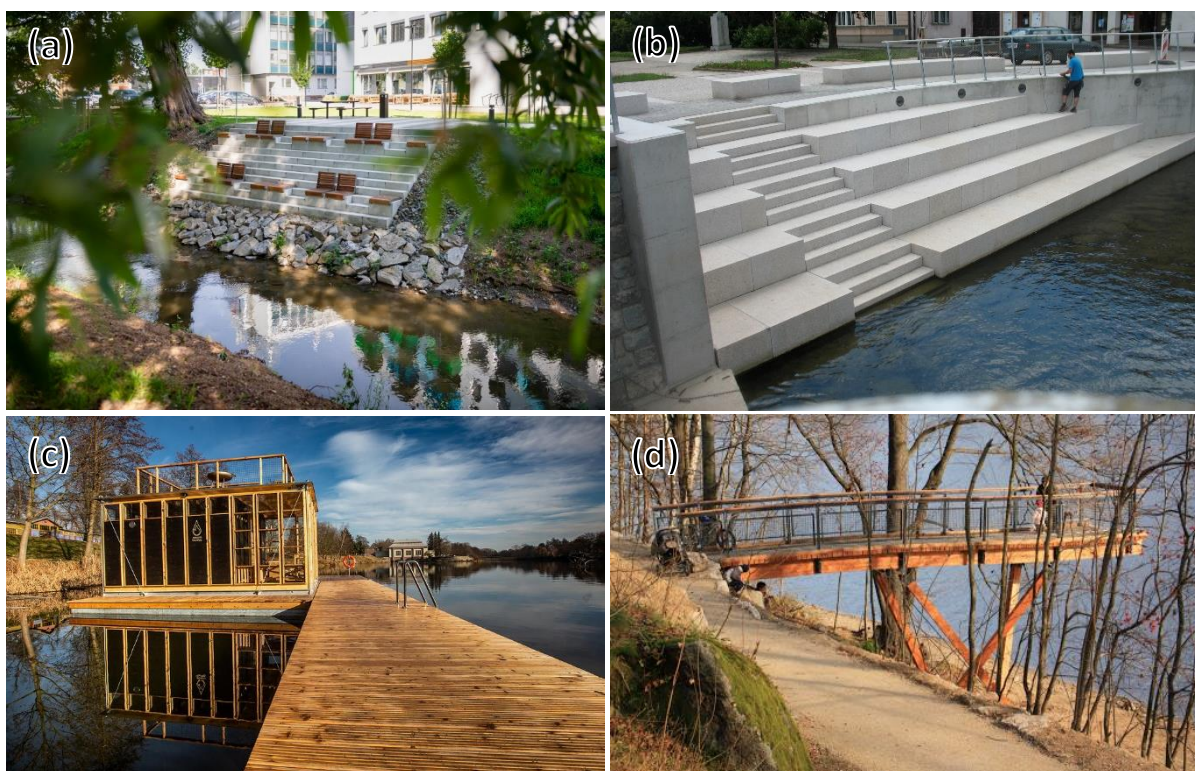
Ideový návrh Lužické Nisy si klade za hlavní cíl využít potenciál přítomnosti vodoteče v městské struktuře Liberce. V následující kapitole jsou uvedeny nástroje (prvky a aktivity s vazbou na vodoteč), kterými je cíl naplňován.

zajištění prostupnosti říčního profilu: mosty, lávky, kameny, brody

Obrázek 37: Ilustrativní obrázky prvků pro prostupnost říčního profilu – (a): lávka přes Botič (https://www.praha.eu/jnp/cz/doprava/cyklisticka/aktuality/nova_lavka_pro_pesi_a_cyklisty_pres.html), (b): revitalizace Staré Pohávky v Brně (<https://www.adaptterraawards.cz/Databaze/2020/Znovuoživeni-Stare-Ponavky-Brno>), (c): lávka přes Jizeru v Bíchově (<https://genus.cz/regiony/semilsko/v-bitouchove-na-semilsku-vyroste-diky-dotaci-nova-lavka-pro-pesi-a-cyklisty-n461001.htm>)

blíže hladině: pobytové schody, terasy / vyhlídkové plošiny, mola

Obrázek 38: Ilustrativní obrázky „být blíž vodě“ – (a): revitalizace Staré Pohávky v Brně (<https://www.adaptterraawards.cz/Databaze/2020/Znovuoživeni-Stare-Ponavky-Brno>), (b): úprava břehů řeky Svitavy (<https://ceskacenaarchitekturu.cz/projekty/2016/dotknout-se-vody-uprava-nabrezi-reky-svitavy/>), (c): říční molo Huncel (<http://www.slezskaplovarna.cz/molo-hucl/>), (d): vyhlídková terasa u nádrže Fotko (<http://vaner.cz/projects-item/fojtka/>), (e): dřevěné molo v Plzni (<https://www.plzen.cz/na-plzenske-naplavce-bylo-ukradeno-drevene-molo/>), (f): vyhlídková terasa v Tampilštejně (<https://www.foto-hudec.cz/galerie/templstejn/vyhlidkova-terasa-templstejnu-pri-1539.html>)

sportovně rekreační aktivity dětí: dětská hřiště, vodní hřiště, pobytová místa

Obrázek 39: Ilustrativní obrázky sportovně rekreačních aktivit dětí – (a): dětské hřiště v přírodním stylu, Příbryslavice (<https://www.pribyslavice.net/fotogalerie/detske-hriste-zahrada-v-prirodnim-stylu-ms-pribyslavice>), (b): dětské lanové centrum, Lanškroun (<https://www.venkazdyden.cz/detail-hriste/detske-lanove-centrum/9536>), (c): Mamutíkův vodní park, Dolní Morava (<https://www.netradicnihriste.cz/cs/dolni-morava-mamutikuv-vodni-park>), (d): vodní dům, Hulice (<https://www.venkazdyden.cz/detail-hriste/vodni-dum/7933>)

sportovně rekreační aktivity mládeže a dospělých: sportovní hřiště, fityparks, psí hřiště

Obrázek 40: Ilustrativní obrázky sportovně rekreačních aktivit mládeže a dospělých – (a): fitypark v přírodě, Kladno (https://kladensky.denik.cz/zpravy_region/fitpark20100924.html), (b): fitypark v přírodě, Tršice (https://www.workoutland.cz/workout_Tršice/), (c): skatepark na Černém Mostě (<https://snowboardel.cz/poradna/kam-v-praze-na-skate/>), (d): skatepark, Příbram (<https://www.snowboard-zezula.cz/blog/739/10-4-nej-skateparku-cech-a-moravy>), (e): psí hřiště, Praha (https://www.praha.eu/jnp/cz/co_delat_v_praze/volny_cas/prazska_psi_hriste_reseni_sporu_s.html)

volný čas: grilovací místa, ohniště, komunitní zahrady, kulturní zázemí, sauna, graffiti stěna

Obrázek 41: Ilustrativní obrázky trávení volného času – (a): veřejné ohniště, Veselí nad Moravou (<https://m.veseli-nad-moravou.cz/v-sobotu-15-cervna-bude-v-arealu-hajku-zahajen-provoz-verejneho-grilovani/d-610600>), (b): veřejné grilovací místo v pražské Stromovce (<https://primadoma.cz/zprava-267774-pilotni-projekt-piknikovych-mist-v-prazske-stromovce-zahajil-provoz>), (c): komunitní zahrada, Jablonec n. Nisou (<https://magazin.aktualne.cz/kokoza/r~06f09c16b78a11ea9d470cc47ab5f122/r~926140d2b6c411ea80e60cc47ab5f122/>), (d): komunitní zahrada u Staré Školy, Vrané n. Vltavou (<https://www.stavbaweb.cz/komunitni-zahrada-u-stare-skoly-21811/clanek.html>), (e): rodinný park Amerika s přírodním amfiteátre, Radonice (<http://www.fototuristika.cz/tips/detail/5157>), (f): graffiti stěna Za Poříčskou bránou, Praha (<https://nasregion.cz/praha/mural-art-jako-graffiti-na-objednavku-proc-se-puvodne-anarchisticke-umeni-dockalo-velke-obliby/>), (g): sauna v přírodě, Velká Británie (<https://www.estav.cz/cz/6455.sauna-ukryta-v-lese-stavba-co-splyva-s-prirodou-je-balzamem-pro-telo-i-dusi>), (h): městská sauna z přepravního kontejneru, Jihlava (<https://jihlava.city.cz/akce/uzijte-si-soukrome-saunovani-na-zcela-netradicnim-miste-v-blizkosti-kulturni-pamatky/20602>)

ostatní: posezení, odpočinková místa, zařízení pro pohostinství

Obrázek 42: Ilustrativní obrázky ostatních atributů koridoru Lužické Nisy – (a): Dům přírody, Litovelské Pomoraví (<https://www.tipnavylety.cz/products/dum-prirody-litovelskeho-pomoravi/>), (b): pozorovatelna Duch, Valašsko (<https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/neni-vsechno-design-co-se-trpyti-cerven-pohledem-sefredaktorky>), (c): revitalizace Staré Pohávky v Brně (<https://www.adaptterraawards.cz/Databaze/2020/Znovuoživeni-Stare-Ponavky-Brno>), (d): odpočinkové místo U Raka, Ivančice (<https://www.obecborotin.cz/turistika-v-regionu?id=90804&action=detail>)

G.5.3. Dopravní řešení

Studie předpokládá vedení cyklostezky souběžně s vedením pruhu pro pěší dopravu v celé délce koridoru Lužické Nisy (dále jen „hlavní cesta“). Hlavní cesta zajišťuje a posiluje dopravní a funkční vazbu mezi jednotlivými jádrovými oblastmi. Hlavní cesta spolu s vodotečí tvoří osu celého ideového návrhu Lužické Nisy a jejího širšího okolí. Napojení hlavní cesty na okolní území je řešeno doplňkovou cestní sítí, jejíž vedení je koncepčně naznačeno v grafické části jako „širší dopravní vazby“. Povrch cest je s ohledem na maximální zachování retenční schopnosti území navržen jako jeden z mále v říčním prostoru zpevněný (např. litý živičný materiál). Konkrétní šířkové a prostorové uspořádání cest bude řešeno v rámci nižšího stupně dokumentace (projektovou dokumentací).

V celé délce koridoru je kladen maximální důraz na zachování spojitosti / celistvosti celého systému a minimalizaci možné kolize lidí s jinými moduly dopravy (zejm. motorové). Za tímto účelem je křížení koridoru s dopravní infrastrukturou a jinými překážkami řešeno pomocí mostů, mostků, lávek a podchodů. Návrh co nejefektivněji využívá stávajících staveb v území.

Studie za účelem zlepšení dopravních a funkčních vazeb navrhuje plochy pro zprostupnění. Jsou zde vymezena místa, která v důsledku majetkových vztahů, umístění zástavby, umístění výrobních nebo jiných areálů aj. vytvářejí neprostupné bariéry v území. Studie je navrhuje zprostupnit v šířce, jež je odvozena od nároků na prostupnost území místních podmínek konkrétního případu.

Ve stísněných částech městské struktury (zejm. centrální část Liberce) je za účelem zachování spojitosti a celistvosti systému předpokládáno přenesení dopravní funkce ze břehu na(d) vodu. V nezbytné míře je navržena instalace soustavy visutých lávek v profilu koryta (v celé jeho šíři nebo v jeho části). Je předpokládáno, že demontovatelné lávky budou vyhotoveny z průhledného materiálu, který bude šetrný k estetické a ekologické funkci řeky (např. tahokov). Možnost demontáže bude přispívat ke zmírňování negativních dopadů případné povodňové vlny na své okolí. Průhledností povrchu bude zamezeno uzavírání říčního profilu a zajištěn kontakt návštěvníka s živlem vody. Lávky mohou být instalovány ve více výškových úrovních – v těsné blízkosti vodní hladiny, nebo ve výšce okolního terénu. Konkrétní zpracování visutých lávek bude řešeno v rámci nižšího stupně dokumentace (projektovou dokumentací).

G.5.4. Jádrové oblasti

Jádrové oblasti jsou primárně navrženy v místech, kde v současnosti přirozeně dochází ke zvýšené koncentraci obyvatel – tj. městské uzly (např. koncentrace občanské vybavenosti, dopravní uzly aj.). Ty jsou převzaty z analytické části této práce a dále jsou doplněny na základě podrobnější analýzy území. Soustava uzlů je doplněna o místa s vazbou na křížení koridoru Lužické Nisy s jinými dopravními proudy a významnými městskými osami (přírodního i urbánního charakteru). Výše uvedené dva způsoby alokování jádrových oblastí mají intenzivnější více městský charakter.

Třetí možností při vymezování jádrových oblastí jsou místa, která nabízejí unikátní podmínky, nebo jsou charakteristická svými specifickými rysy (bez rozlišení charakteru). Ráz a funkce těchto jádrových oblastí se odvíjí od konkrétní podoby místa ze dodržení předpokladu, že u přírodních / krajinných míst je dodržen extenzivnější charakter a u urbanizovaných míst je umožněn intenzivnější charakter.

Jádrové oblasti jsou v řadě případů současně pomyslnými vstupními branami do koridoru Lužické Nisy. V grafické části jsou zdůrazněny jako „nástupní místa“. Za účelem podpory identity daného místa a orientace v území je ve většině případů navrženo i umístění dominanty (výtvarného prvku, stavby aj.).

Konkrétní prostorové uspořádání jádrových oblastí bude řešeno v rámci nižšího stupně dokumentace.

jádrová oblast 1 (JO/1)

Jedná se o vstupní bránu do celého systému ploch s vazbou na Lužickou Nisu a tedy i do samotného města Liberec. Území je na okolí napojeno stávající cyklotrasou č. 20 a tramvajovou zastávkou Kyselka. Studii je navrhována i plocha zeleně ve vazbě na občanskou vybavenost v revitalizovaném areálu Vratislavické kyselky. Znovuvyužitý areál bývalé výroby bude vytvářet funkční zázemí dané oblasti (kulturní zázemí, pohostinství aj.).

Studie navrhuje neformální spíše extenzivní plochu s dětským hřištěm a fitparkem s přímou vazbou na vodní hladinu. Ta bude sloužit jako nástupní místo samotným obyvatelům města Liberec i jeho návštěvníkům.

jádrová oblast 2 (JO/2)

Jádrová oblast se nachází v těsné blízkosti významného městského uzlu této části města (křížení ulic Tanvaldská a Nad Školou). Ve vazbě na území se nachází zastávka VHD U Cukrárny a průnik cyklotras č. 20 a 3036, jež zlepšují vazbu území na širší okolí.

Oblast navazuje na stabilizovanou volnočasovou plochu Nisapark, kterou rozšiřuje podél vodoteče. Plocha je členěna na jižnější neformální a severnější formálnější část. Extenzivní neformální činnosti jsou umístěny ve vazbě na vzrostlou zeleň v jižní části parku.

V rámci formálnějšího prostoru studie navrhuje kulturní zázemí s místním charakterem a zařízení pro rozvoj pohostinství.

jádrová oblast 3 (JO/3)

Jádrová oblast s neformálním extenzivním charakterem je prostorově členěna Lužickou Nisou na tři odlišné části. V jižní části jsou využity strmé břehy pro umístění přírodního pobytového schodiště s pohledem na objekt zahřívací věže výrobního areálu s industriálním charakterem. Naopak prostřední částí území se vzrostlou zelení je ponechán zcela přírodní ráz. V odlehlejší koutě je navržena veřejná přírodní sauna s přímou vazbou na vodoteč, nebo komunitní bylinná zahrada s veřejným grilovacím místem. Studie park rozšířit o část výrobního areálu, jehož asanací a zprostupněním dochází k posílení vazby mezi parkem a ul. Rochlická. Severní část plochy má charakter doplňkové zeleně s vazbou na vlakovou zastávku, jež území dopravně obsluhuje.

jádrová oblast 4 (JO/4)

Jádrová oblast je specifická hned ze dvou důvodů – část plochy se nachází na visuté lávce a část pod mostní konstrukcí silnice I/14. Oblast je zde vymezena z důvodu kombinace faktorů prostorových podmínek a možnosti dobrého dopravního napojení ve vztahu k širšímu okolí (železniční stanice Liberec – Rochlice, zastávka VHD Rochlice). Přítomnost kapacitní dopravní infrastruktury (ul. Hodkovická) umožňuje rozšíření stávajícího parkoviště pod mostní konstrukcí, čímž dochází k efektivnímu využití prostoru pod mostovkou a posílení významu nástupního místa.

Území má s ohledem na své okolí poloformální charakter. Pod mostní konstrukcí je navrženo sportovní hřiště (basketbal), prodejní stánek s občerstvením a pobytové schody, jež využívají rozdílu výšek mezi terénem a niveletou koryta. Díky umístění pod mostní konstrukcí, která nad územím vytváří „střechu“, není využití místa vázán na nepříznivé změny počasí.

jádrová oblast 5 (JO/5)

Oblast je tvořena poloformálním / formálním městským parkem s vazbou na významné městské instituce. Prostor, jehož osou je vodoteč Lužické Nisy, je částečně definován budovou Krajského úřadu Libereckého kraje, budovou Státního pozemkového úřadu, budovou Finančního úřadu, Domem kultury a Obchodním centrem Forum. Území je výborně obslouženo VHD, cyklotrasou č. 20 a procházejícími urbánními osami.

Park je tvořen plošně rozsáhlejší plochou na pravém břehu a zelenou enklávou na břehu levém. Funkční a dopravní vazba mezi oběma břehy je zajištěna soustavou lávek a výhledových plošin, které spojují oba břehy. Ideový návrh v návaznosti na již městem pořízenou studii liberecké náplavky navrhuje celou délku Nisy v rámci parku využít pro umístění městských pobytových schodů. Na pravém břehu ve vazbě na Dům kultury a Krajský úřad Libereckého kraje je utvářen formální a reprezentativní předprostor institucí, jehož formálnost se směrem do středu plochy rozvolňuje. V jádru plochy je umístěno prostranství pro konání různých kulturních akcí (koncerty, venkovní výstavy, trhy aj.). Levá enkláva má neformální charakter nabízející cestujícím čekajícím na autobusové spojení klidné zázemí.

Na podkladu zmiňované studie liberecké náplavky ideový návrh předpokládá zřízení parkovacího domu ve vazbě na budovu Krajského úřadu.

jádrová oblast 6 (JO/6)

Jádrová oblast využívá přítomnosti cenného areálu bývalého kapucínského kláštera. Návrh zde umísťuje poloformální park, kterému předchází nábřeží se souborem pobytových schodů městského charakteru. V přímé vazbě na nábřeží je umístěno grilovací a pobytové místo

s dětským hřištěm. Směrem k torzu kláštera je navrženo formální prostranství pro konání kulturních akcí (např. spirituálních koncertů) a komunitní bylinná zahrada odkazující na tradici života v klášteře. Dobrá dostupnost umožňuje využití parku jak obyvateli individuální zástavby na pravém břehu, tak intenzivní sídlištní zástavby na břehu levém.

jádrová oblast 7 (JO/7)

Nejsevernější jádrová oblast se nachází v nezastavěném výrazném meandru Lužické Nisy s vazbou na soubor sportovišť na pravém břehu, individuální zástavbu na pravém břehu, výrobní areál na levém břehu a sídlištní zástavbu na obou březích.

Utvářený sportovně rekreační park, jež je rozdělen přítomností Lužické Nisy, doplňuje trojici parků celoměstského / oblastního významu, jež jsou hlavními nositeli rekreace a volnočasových aktivit. Vazba mezi oběma břehy parku je zajištěna soustavou lávek, mostků a vyhlídkových teras nad hladinou vody. Dostupnost parku je zajišťována vyústěním urbánních os, cyklostezkou č. 14A a nově navrhovanou zastávkou VHD v ul. Česká tvrz.

Návrh navazuje na urbanizovaný pravý břeh a rozvíjí jej jako funkční zázemí stabilizovaných sportovišť i navrhované levobřežní části. Umisťuje zde kulturní zařízení s celoměstským významem a garantovaným přírodním charakterem (multifunkční přírodní amfiteátr). Plocha je doplněna restauračním zařízením. Severním směrem se intenzita funkcí utlumuje. V severní části pravého břehu jsou navrženy extenzivní formy rekreace a trávení volného času (dětské hřiště, komunitní zahrada aj.). Zmiňované části jsou od sebe prostorově odděleny navrhovaným liniovým prvkem zeleně, jež podněcuje dopravní, funkční i prostorovou vazbu plochy na obytnou zástavbu východně od parku.

Levý břeh má čistě neformální extenzivní charakter. V třech dutinách meandru je umístěna trojice pohledově segregovaných veřejných grilovacích míst a míst pro odpočinek a rekreaci. Zhruba na 75 % plochy je navrženo zřízení soustavy jezírek / tůní, která podpoří retenční schopnost území a jeho atraktivitu. V nejzápadnější severní části se vzrostlou zelení je vytvořeno intimní zákoutí s umístěním přírodní sauny.

H. DISKUZE

H.1. STUDIE MĚSTSKÉ ZELENĚ vs. ÚZEMNÍ PLÁN LIBEREC

V této kapitole bude vlastní návrh konfrontován s aktuálně pořizovaným návrhem Územního plánu Liberec z dubna 2018 (dále jen „ÚP“). Na základě prostudování textové i grafické části ÚP lze konstatovat, že v základních principech návrhu byla shledána vysoká míra shody. Studie stejně jako ÚP identifikovala obdobné hodnoty, v mnohých případech lokalizovala významné městské parky do totožných lokalit, nebo v některých případech využívá přítomnosti „zelených prstů“, se kterými je pracováno obdobně.

Na základě porovnání lze vyvodit následující závěry:

- Na severozápadě města Liberec mezi částmi sídla Karlinky a Horní Hanychov se nachází výrazná proluka tvořící významnou stavební rezervu města. ÚP navrhuje v celém jejím rozsahu rozvíjet městskou zeleň ve formě parku, což v konečném důsledku přispívá k vymezení rozvojových ploch mimo zastavěné území a extenzivní růst města. Studie část plochy s vazbou na stabilizovanou okolní zástavbu využívá pro rozvoj obytné funkce – navrhuje doplnění zástavby (7,2 ha), a v částí s vazbou na vodoteč a vodní plochu předpokládá umístění parku (plocha P13). Rozsah plochy pro rozvoj městské zeleně vymezené ÚP je ve studii redukována na základě majoritního zastoupení soukromé zeleně v rámci individuální zástavby, hospodárného a efektivního využití stavebních rezerv města nebo blízkosti krajinného rámce města.
- ÚP navrhuje prostor vymezený železničními koridory využít pro rozvoj výroby a skladování. Studie zde vymezuje plochu P19, v jejímž rozsahu předpokládá zřízení sportovně rekreačního parku, jež bude jedním z hlavních pilířů celoměstské rekreace. Park s vazbou na areál sportovišť bude západním protipólem parku obdobného významu s vazbou na přehradu Harcov.
- ÚP v rozsahu plochy P24, v rámci které studie stabilizuje přírodní zeleň, navrhuje městský park. Vzhledem k charakteru okolní zástavby a posílení významu dobře dostupné Lužické Nisy coby lineární centrum rekreace, studie park v těchto místech nenavrhuje. Plochy přírodní zeleně (pz) současně neznemožňují umístění drobného mobiliáře pro sport a rekreaci za předpokladu dodržení extenzivního charakteru dané plochy.
- ÚP v jižní části města stabilizuje a navrhuje většinu parků se sportovně rekreačním charakterem mimo stabilizovanou a navrhovanou zástavbu. Za účelem rozvoje městské zeleně v docházkové vzdálenosti a ochrany VKP využívá studie niv potoků Bystrý a Luční, ve kterých členitý lineární park (P36).
- V rámci studie je využit potenciál vzrostlé zeleně s vazbou na Ruprechtický potok, kolem kterého je stabilizována parková plocha P59. S touto plochou ÚP nepočítá. Plocha kromě ekologické, dopravní, rekreační a městotvorné funkce odkazuje i historický kontext vývoje města.
- Studie na rozdíl od ÚP rozšiřuje funkčně významný park Mrtvolky (P61), u kterého byla v rámci analytické části shledána nedostačující výměra. Pro jeho rozšíření je využit areál drobné výroby, kterým je posílena vazba mezi parkem (popř. severní částí města) a jádrem města.
- ÚP nenavrhuje do rozsáhle individuální zástavby severní části města (Ruprechtic) žádnou plochu s parkovým charakterem. Absence parkové veřejné zeleně je kompenzována veřejnou zelení umístěnou za hranicemi města. Studie zde navrhuje

plochu P95, která ve formě lineárního parku s místním charakterem zajišťuje přítomnost veřejné zeleně v urbánním prostředí.

- ÚP nevymezuje zelený koridor K02, který zvýrazňuje nejdůležitější celoměstskou urbánní osu a zajišťuje dopravní a funkční vazbu oblasti Horní Hanychov s jádrem města.
- ÚP nevymezuje zelený koridor K07 (S05), který zajišťuje funkční a dopravní vazbu ve směru sever (Karlínky) – jih (Horní Hanychov).
- ÚP nereflektuje záměr a přání města na přímé propojení západní zástavby Hanychova s jádrem města. Studie na základě konzultací za tímto účelem předpokládá vedení koridoru K026 pod / nad prostorem nádraží. Pokračování koridoru budou koridory K02 a K06, čímž dojde k posílení funkční, dopravní i prostorové vazby mezi částmi města.
- V území kolem ul. Gorského, Mozartova, Dvořákova a Vítězná dochází k rozdílnému vedení liniových prvků městské zeleně. Studie tyto prvky (K26 a S36) navrhuje s ohledem na vliv prvků v širším kontextu celoměstského systému zeleně, prostorové uspořádání dotčených uličních profilů a podporu urbánních os.
- ÚP konkrétním způsobem neposiluje prostorové a dopravní vazby (tj. nevymezuje stromořadí) severní hranicí zástavby na jádrovou část města. Tato vazba je ve studii reflektována prvky S08, S09 a S10.
- ÚP v úseku mezi ul. Dlouhá a Na Rozcestí na rozdíl od studie (S21) nevymezuje stromořadí, jež by posilovalo dopravní, funkční i prostorové vazby celé jižní části města s majoritním zastoupením místy rozmělněné individuální zástavby.
- ÚP navrhuje doplnění stromořadí ve vazbě na ul. Rochlická a Vratislavická pro zachování celistvosti koridoru Lužické Nisy v místě stísněných podmínek a křížení se silnicí I/14. Studie za účelem zachování maximální vazby na Lužickou Nisu a vyhnutí se kolize s motorovou dopravou předpokládá asanaci drobného nevyužívaného areálu výroby a pro překonání silnice I/14 využití stávajícího propustku.
- Na rozdíl od ÚP studie doplňuje stromořadí v sídlištní zástavbě S25, S26, S27 a S30, což zejména u rozsáhlých sídlišť (Rochlice a Kunratická) přispívá k vymezení „hlavní“ osy území. S případě S26, S27 a S28 je těmito prvky podpořena i provázanost a prostupnost východní části města (území Rochlice – Perštýn).
- Na rozdíl od ÚP studie doplňuje stromořadí S35, které bude posilovat dopravní, funkční i prostorovou vazbu mezi severní částí města.
- v řadě lokalit s rozsáhlou individuální zástavbou ÚP nevymezuje stromořadí, které za účelem posílení identity přirozených os s dopadem na orientaci v území, zlepšení prostupnosti nebo posílení zastoupení veřejné zeleně vymezuje studie.

H.2. VYUŽITÍ LITERÁRNÍ REŠERŠE V NÁVRHU STUDIE

V následující kapitole jsou uvedeny vybrané části návrhu, které přímo a konkrétně ilustrují průběh rešeršní části do návrhové části této práce.

H.2.1. Forma uplatnění zeleně v městském prostředí

Stromořadí a zelené koridory

Návrh studie využívá liniového charakteru stromořadí, popř. koridorů, a kromě propojování dílčích segmentů ploch městské zeleně do uceleného systému, jej využívá pro

zlepšení orientace v území. V územích, které byly na základě analytické části identifikované jako nepřehledné s nízkou kvalitou veřejných prostranství, studie navrhuje systém stromořadí, jež zdůrazňuje významné urbánní městské osy a tím přispívá k vytváření identity a charakteru místa s dopadem i na orientaci v dané oblasti. Reprezentativními příklady jsou např.: oblast Horního a Dolního Hanychova (K02, S01, S02, S03 a S05), oblast Vestec (S21) nebo oblast Ruprechtice a Staré Město (S34, S35 a S36).

Stejný princip je uplatňován i v případě rozsáhlých ploch hromadného bydlení, u kterých z pohledu chodce lze nesnadno identifikovat „směr do centra“. Za účelem určení hlavního směru pohybu v rámci ploch sídlišť studie navrhuje stromořadí i v rámci nich. Reprezentativními příklady jsou např.: sídliště Rochlice (S25, S26 a S27) nebo sídliště Karlův háj a Kunratická (S30).

V jiných případech jsou stromořadí v měřítku jednotlivých ulic využita k příčnému zónování uličního profilu. To přispívá k odstínění negativních vlivů (např. z motorové dopravy), které snižují jejich kvalitu a obyvatelnost. Reprezentativními příklady jsou např.: ul. Ještědská (K02) nebo ul. Jablonecká (K13).

Parky

Parkové plochy, které návrh rovnoměrně rozmisťuje v rámci městské struktury, je hlavním zástupce koncentrované městské zeleně a nositele každodenní rekreační funkce v různých měřítkových úrovních (místní – okrskový – celoměstský). Ty jsou dále členěny dle svého charakteru, který vychází z jejich převládající funkce. Reprezentativními příklady jsou např.: park P16 (poloformální park s vazbou na funkční jádro oblasti), park P19 (sportovně rekreační charakter s celoměstským / oblastním významem) nebo park P87 (neformální park s místním významem).

Ve specifických případech pracuje návrh s parky jako se stromořadími, o kterých byla řeč výše – umístěním parku s lineárním charakterem je zlepšována kvalita obytného prostředí a orientace v něm. Navíc v takových případech plní i funkci významného dopravní koridoru. Reprezentativním příkladem je např. lineární park P36.

Zahrady a předzahrádky

Vzhledem k měřítku a cíli návrhu studie nezachycuje konkrétní alokování jednotlivých zahrad a předzahrádek. Ve studii jsou stabilizovány nebo navrženy plochy pro rozvoj zahrádkářských kolonií. S předzahrádkami studie pracuje jako s možností posílení „zelených koridorů“. Reprezentativními příklady jsou např.: ul. Karlínská (S04) nebo ul. Husitská (K06).

H.2.2. Vliv zeleně na obyvatelnost a kvalitu městského prostředí

Zdravotní přínos

Studie ve vazbě na významné zdroje znečištění území v důsledku dopravy, výroby aj. (hluk, prach, vibrace aj.) stabilizuje a doplňuje plochy zeleně. Ty v území vytváří systém zelených bariér, jež ochraňují obytnou kvalitu zejm. rezidenčních částí města. Reprezentativními příklady jsou např.: systém ploch zeleně ve vazbě na silnice I/14 a I/35, plochu P11 nebo plochu P49.

Přítomnost zeleně v prostředí pozitivně ovlivňuje atraktivitu i z pohledu pěších a cyklistů. Zeleň (ve formě liniových prvků nebo ploch) je navržena na spojnicích městských částí, mezi kterými byla identifikována slabá, nebo dokonce žádná dopravní vazba z pohledu pěších a cyklistů. Reprezentativními příklady jsou např.: oblast Ruprechtice (systém ploch a koridorů K15, P59, K16, K17, K24, K25, P92, P93, P95 nebo S34), oblast Růžodol I (systém ploch a koridorů P24, P25, P26, S08 a S09) nebo oblast Horní Hanychov (K02, S02 nebo P01).

Při návrhu prvků zeleně (zejm. stromořadí) byl kladen důraz na to, aby se přítomná zeleň podílela na snižování teploty městského prostředí (např. ze zpevněných povrchů). Primárně jsou stromořadí navržena tak, aby v maximální míře vrhala stín na zpevněné plochy (zejm. asfaltové jezdové vrstvy vozovek). Reprezentativními příklady jsou např.: ul. Kubelíkova (S06), ul. Tanvaldská (S23), ul. Ruprechtická (S34) nebo ul. Masarykova (S31).

Psychologický a sociální přínos

Pro posílení rezidenčního charakteru území s převahou bydlení a navýšení možností pro setkávání obyvatel města (nejen na místní úrovni) studie v území stabilizuje a navrhuje řadu drobných ploch veřejných prostranství s převahou vegetace – zeleň s parkovou úpravou. Ty v území vytváří propojenou mozaiku plošně zanedbatelných leč funkčně významných zelených ploch, které návštěvníky i obyvatele území vybízejí k zastavení a pobytí ve veřejném prostoru. Reprezentativními příklady jsou např.: soubor ploch v oblasti Horní a Dolní Hanychov (P01, P05, P08, P12 aj.), soubor ploch ve východní části Vestce (P45, P46 a P47) nebo soubor ploch v oblasti Ruprechtice (P95, P96, P97 aj.).

Prostorotvorný přínos

Návrhem ploch zeleně a její vhodnou konfigurací studie „ukrývá“ pohledově exponované městské šrámy, které se negativně propisují do výsledného panoramatu města. Ve většině případů se jedná o výstavbu pro výrobu nebo hromadné bydlení. Reprezentativními příklady jsou např.: sídliště Rochlice (P50 a P51), sídliště Broumovská (P77 a P78) nebo areál výroby Průmyslová zóna Liberec – jih (P10 a P11).

H.2.3. Přejít mezi městem a krajinou

Studie vymezuje soustavu ploch zeleně s různým charakterem, jež vytváří zelený prstenec kolem města Liberec. Ten má zásadní význam při definování a stanovení fyzických hranic města, které budou omezovat jeho expanzivní stavební rozvoj a zjemňovat hranici mezi městem a okolním krajinným rámcem. Přítomnost ploch zeleně na hranici města a krajiny současně posiluje jejich vzájemnou vazbu a tvoří základ pro prorůstání městské zeleně urbánní strukturou. Zelený prstenec sekundárně slouží jako rekreační a volnočasové zázemí města. Dále díky přítomnosti pěších cest a cyklostezek, s jejichž přítomností studie počítá, funguje i jako významný dopravní koridor. Prstenec je tvořen navrhovanými plochami, jež jsou znázorněny v Hlavním výkresu grafické části této práce, i okolní krajinou, jejíž plochy nejsou součástí Hlavního výkresu. Reprezentativními příklady jsou např.: P11, P24, P25, P57 nebo P85.

I. ZÁVĚR A PŘÍNOSY PRÁCE

Práce identifikovala hodnoty, potenciály, závady a rizika týkající městské veřejné zeleně v Liberci.

V hlavní části práce byl vypracován návrh kompaktního a uceleného systému městské veřejné zeleně, který řeší danou problematiku v celoměstském měřítku jako funkční autonomní celek navazující na krajinou zeleň za hranicemi města. Studie se tak stává výchozím koncepčním dokumentem, ze kterého budou vycházet navazující dílčí městem pořizované studie. Ty budou ve větší podrobnosti řešit specifické úseky systému, jejichž detail nemá předmětná studie šanci zachytit.

Návrh je postaven na třech základních principech, jež byly stanoveny na základě podrobné analýzy území zaměřené na městskou veřejnou zeleň, záměrů a požadavků ze strany města specifikovaných v návaznosti na jednání s městským architektem a z různých případových studií řešících zeleň ve veřejném prostoru. Principy byly stanoveny za účelem zobecnění dílčích cílů a podchycení všech výsledků analytické části, na které návrh reaguje. V dlouhodobější horizontu principy deklarují konzistentní a jasně směřovaný rozvoj zeleně ve městě.

Jednotlivé principy dostávají konkrétní územní průmět až vymezením ploch, zelených koridorů a stromořadí. S ohledem na odlišný charakter a funkci zeleně a příslušných ploch návrh specifikuje pět skupin městské veřejné zeleně. Současně je v návrhu stanovena ještě šestá plocha, která navrhuje lokality, které jsou svou polohou a charakterem vhodné pro rozvoj a intenzifikaci zástavby (bez rozlišení charakteru). Dle charakteru a významu jsou návrhem stanoveny dvě skupiny stromořadí. Ovšem na rozdíl od dělení ploch má rozlišování stromořadí spíše formální charakter.

Příkladem navazujících podobnějších studií může být ideový návrh Lužické Nisy, jež je součástí této práce. Již ve výchozích principech je zakotvena významnost Lužické Nisy, se kterou je v návrhu pracováno jako s přirozenou krajinou a důležitou městotvornou osou. Podrobnější měřítko ideového návrhu, jehož východiska zakotveny v celoměstské studii, umožňuje zachytit např. řešení v podrobnosti jednotlivých parcel, křížení s DI nebo TI, dopravní a prostorové vazby na širší okolí, lokalizaci aktivit nebo umístění vybraného městského mobiliáře.

Na příklad ideového návrhu Lužické Nisy by měla navazovat celá řada podobnějších studií řešících specifické hodnoty a problémy dílčích částí města ve větším měřítku. Na tomto příkladu je jasně demonstrována skutečnost, že studie řešící byť určitou část problematiky spojené s rozvojem města, nemůže problém podchytit v rámci celého města v takovém měřítku, aby byl garantován její dlouhodobý a kvalitní rozvoj.

J. PŘEHLED LITARATURY A POUŽITÝCH ZDROJŮ

J.1. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Bolleter, Julian. 2016. On the verge: re-thinking street reserves in relation to suburban densification. *Journal of Urban Design*. 2016.

Doutlík, Luboš. 1989. *Zonální struktury: urbanistická typologie*. Prava : ČVUT v Praze, 1989. EAN 1451.

Gehl, Jan. 2000. *Život mezi budovami: užívání veřejných prostranství*. Brno : Nadace Partnerství, 2000. ISBN 8085834790.

Hábllová, Anna Marie. 2019. *Nemísta měst - Opomíjená, pomíjivá a míjená místa měst*. Brno : Host, 2019. ISBN 9788075779922.

Hendrych, Jan, a další. 2018. *Struktury urbanizované zeleně*. Praha : ČVUT v Praze, 2018. ISBN 9788001065174.

Hnilička, Pavel. 2012. *Sídelní kaše*. Brno : Host, 2012. ISBN 8073660288.

Horký, Jaroslav a Vorel, Ivan. 1988. *Tvorba krajiny*. Praha : ČVUT v Praze, 1988. ISBN 8001012905.

Hrubanová, Denisa. 2013. *Principy formování zeleně jako součásti městského interiéru*. Brno : VÚT v Brně, 2013.

Hudeček, Tomáš, a další. 2018. *Hustota a ekonomika měst*. Praha : ČVUT v Praze, 2018. ISBN 27968.

Chimnoy, Saskar, a další. 2015. Exploring associations between urban green, street design and walking: Results from the Greater London boroughs. *ELSEVIER. Landscape and Urban Planning*, 2015.

Institut plánování a rozvoje hlavního města Prahy / Sekce strategií a politik. 2019. 5A REKRECE - parky, lesy a lesoparky. [autor knihy] Tomáš Sehnal. *Analýza infrastrukturních potřeb hl. m. Prahy (zaměřená na infrastrukturu vybrané občanské vybavenosti)*. Praha : IPR PRAHA, 2019.

Kratochvíl, Petr. 2015. *Městský veřejný prostor*. Praha : Zlatý řez, 2015. ISBN 9788088033004.

Macdonald, Elizabeth, a další. 2017. Quality-of-service: toward a standardized rating tool for pedestrian quality of urban streets. *Journal of Urban Design*. 2017.

Mareček, Jiří. 2004. *Zeleň ve venkovských sídlech a v jejich krajinném prostředí*. Praha : ČZU v Praze, 2004. ISBN 8021312378.

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. 2017. *Principy a pravidla územního plánování*. Praha : MMR, 2017.

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. 2017. 2019. *Standard vybraných částí územního plánu – metodický pokyn*. Praha : MMR, 2019.

Stachová, Klára, Honejsková, Andrea a Hepp, Jakub. 2014. *CZECHSPACE*. Praha : Galerie Jaroslava Fragnera , 2014. ISBN 9788090578234.

Tichá, Jana. 2017. *Architektura a krajina*. Praha : Zlatý řez, 2017. ICBN 9788088033042.

Titzenthalerová, Olga. 2011. Návaznost zástavby a krajiny. [autor knihy] Ivan Vorel a Alena Mansfeld. *Člověk, stavba a územní plánování V*. Praha : ČVUT v Praze, 2011.

Triquell, Aitana Leonar. 2012. *Urban landscape*. Barcelona : FKG, 2012. ISNB 9788499367781.

Werner, Carol, a další. 2018. Street use and design: daily rhythms on four streets that differ in rated walkability. *Journal of Urban Design*. 2018.

J.2. SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: schéma širších vztahů – mezikrajská úroveň (zdroj: autorské zpracování).....	4
Obrázek 2: schéma dílčích částí města (zdroj: autorské zpracování).....	9
Obrázek 3: ÚS Kavčín Benešov - jediný reprezentant veřejné zeleně v rozsáhlém a intenzivně RD zastavěném území je umístěn v OP VVN (UK-24 urbanistická kancelář, 2014).....	13
Obrázek 4: Různé příklady traktování uličního profilu zelení - zleva: stromořadí vytváří čtveřici dílčích prostorů; zeď vytváří trojici dílčích prostorů; zeď vytváří dominantní dopravní koridor; zeď vytváří dominantní koridor pro pěší pohyb; zeď vytváří trojici dílčích prostorů (Pavel Hnilička architekti, 2010).....	13
Obrázek 5: Aleje s menšími rozestupy mezi jednotlivými stromy mnohem silněji působí na lineární charakter prostoru (Hendrych a kol.,2018).....	14
Obrázek 6: Příklady možností uplatnění stromořadí v rámci uličního prostoru (Sýkora, 2012).....	15
Obrázek 7: Stromořadí v urbánním prostředí – (a): Urbanistický návrh obytného bloku Nová Cvernovka (a69 architekti, 2016), (b): Bytový komplex Kolbenova (ABM architekti, 2017), (c): Urbanistická vize rozvoje Smíchova (a69 architekti, 2014), (d): ÚS Humpolec (Pavel Hnilička architekti, 2017).....	16
Obrázek 8: Stromořadí a jeho vliv na charakter veřejného prostoru – (a): Urbanistická studie Rohanský ostrov (Pavel Hnilička architekti, 2018), (b): Lázně Darkov (D3A, 2011), (c): Rezidenční park Praha (FAM Architekti, 2012), (d): Urbanistický návrh konverze areálu kasáren v městskou čtvrť Špitálský vrch (a69 architekti, 2013), (e): Tyršovo náměstí v Hostomicích (FAM Architekti, 2010), (f): ÚS Velké Přítočno (a69 architekti, 2019), (g): Studie rozšíření obce Lichoceves (Pavel Hnilička architekti, 2017).....	17
Obrázek 9: Parky aneb zelené ostrovy města – (a): Bytový komplex Kolbenova (ABM architekti, 2017), (b): Rezidence Žižkov (atelier M1 architekti, 2014), (c): ÚS Waltrovka (ABM architekti, 2016).....	19
Obrázek 10: Prostorový dopad předzahrádek na veřejný prostor – (a): ÚS Nová Zbrojovka (a69 architekti, 2018), (b): ÚS Velké Přítočno (a69 architekti, 2019).....	19
Obrázek 11: Studie rozšíření obce Lichoceves (Pavel Hnilička architekti, 2017).....	20
Obrázek 12: ÚS Nuselský pivovar - stromy vrhající stín vytvářejí příjemné mikroklima pro pobyt (Atelier M1 architekti, 2017).....	21
Obrázek 13: Atributy přispívající k pěší chůzi – (a): Více trávy do ulic - Tereza Hejtmánková (Vallo a Sadovský, 2011), (b): koncepční studie Klárov (a69 architekti, 2018), (c): urbanistická vize rozvoje Smíchova (a69 architekti, 2014), (d): pěší zóna Cheb (a69 architekti, 2010).....	22
Obrázek 14: Zeď – místo k setkávání – (a): Urbanistická studie Radlické ulice (a69 architekti, 2020), (b): Návrh obnovy parku Žižkovo náměstí (Flera, 2015), (c): ÚS Waltrovka (Atelier M1 architekti, 2015).....	23
Obrázek 15: ÚS Plánické předměstí - rozdělení ulice na dílčí prostory, rozbití dlouhé uliční fronty a „rozpohybování“ ulice vlivem vlnících se stínů stromů (Pavel Hnilička architekti, 2019).....	24
Obrázek 16: ÚS Řeporyje - zjemnění výrazného výškového rozdílu pomocí zeleně (Apris 3MP, 2007).....	24

Obrázek 17: Vliv zeleně na panoráma zástavby – (a): Urbanistický návrh konverze areálu kasáren v městskou čtvrť Špitálský vrch (a69 architekti, 2013), (b): ÚS Barrandova (a69 architekti, 2018), (c): ÚS Budňanky (a69 architekti, 2014)	25
Obrázek 18: Zeleně a identita místa – (a): Bytový komplex Kolbenova (AMB architekti, 2017), (b): Urbanistická studie Rohanský ostrov (Pavel Hnilička architekti, 2018), (c): ÚS Rychnov nad Kněžnou (Atelier VAS, 2016), (d): Bytový komplex Kolbenova (AMB architekti, 2017), (f): Okolí Radlické ulice (a69 architekti, 2020)	26
Obrázek 19: Ostrý přechod zástavba – krajina v Křenicích u Prahy (vlastní zdroj, 2020)	27
Obrázek 20: Vliv zeleně na rozhraní mezi městem a městskou krajinou – (a): Urbanistická studie Nová Zbrojovka (a69 architekti, 2018), (b): Urbanisticko-architektonická soutěž Andromeda (a69 architekti, 2019), (c): ÚS Řeporyje (Apris 3MP, 2007), (e): Studie rozšíření obce Lichoceves (Pavel Hnilička architekti, 2017).....	28
Obrázek 21: Město prorostlé zelení (zdroj: autorské zpracování).....	30
Obrázek 22: schéma principu A: TEPNA / ŽÍLY/ ŽILKY (zdroj: autorské zpracování)	31
Obrázek 23: schéma principu B: DOPLNIT / PROPOJIT / NAPLNIT (zdroj: autorské zpracování)..	31
Obrázek 24: schéma principu C: CESTY / MÍSTA / AKTIVITY (zdroj: autorské zpracování)	32
Obrázek 25: návaznost jednotlivých principů (zdroj: autorské zpracování)	33
Obrázek 26: Ilustrativní obrázky ploch parkově upravených – (a): Umělá krajina (Stachová a kol., 2014), (b): Zahrada ve Lhotě (Stachová a kol., 2014), (c): Janet Rosenberg & Associates / Toronto, Canada (Triquel, 2012).....	34
Obrázek 27: Ilustrativní obrázky ploch parků – (a): Gustafson Porter / London, UK (Triquel, 2012), (b): Městský park Malinová – Chrpová (Stachová a kol., 2014), (c): Park Přátelství (Stachová a kol., 2014)	35
Obrázek 28: Ilustrativní obrázky ploch přírodní zeleně – (a): Rosa Grena Kliass Arquitetura Paisagística / Sao Paulo, Brazil (Triquel, 2012), (b): Carl-Viggo Holmebakk / Stor-Elvdar, Norway (Triwuel, 2012), (c): Re:Vodňany 2012 V Zátíší (Stachová, 2014)	36
Obrázek 29: Ilustrativní obrázky zeleně obytných souborů hromadného bydlení – (a): John Cunningham Architects / Boston, USA (Triquel, 2012), (b): SLA / Copenhagen, Denmark (Triquel, 2012), (c): Bytový komplex Kolbenova (AMB architekti, 2017).....	37
Obrázek 30: Schéma koridoru (zdroj: autorské zpracování)	38
Obrázek 31: Ilustrativní obrázky zelených koridorů – (a): Nábřeží řeky Loučné v Litomyšli (Stachová, 2014), (b): Urbanus / Shenzhen, China (Triquel, 2012), (c):	39
Obrázek 32: Ilustrativní obrázky stromořadí – (a): Jiráskovo náměstí v Plzni (D3A architekti, 2017), (b): ÚS řadovky Ďáblice v Praze (FAM architekti, 2019), (c): ÚS Plánické předměstí (Pavel Hnilička architekti, 2019).....	40
Obrázek 33: průmět principu A do území - hlavní výkres (zdroj: autorské zpracování)	42
Obrázek 34: průmět principu B do území - hlavní výkres (zdroj: autorské zpracování)	43
Obrázek 35: průmět principu C do území - hlavní výkres (zdroj: autorské zpracování)	44
Obrázek 36: Koncepce ideového návrhu Lužické Nisy (zdroj: autorské zpracování)	45
Obrázek 37: Ilustrativní obrázky prvků pro prostupnost říčního profilu – (a): lávka přes Botič https://www.praha.eu/jnp/cz/doprava/cyklisticka/aktuality/nova_lavka_pro_pesi_a_cyklisty_pres.html), (b): revitalizace Staré Pohávky v Brně (https://www.adaptterraawards.cz/Databaze/2020/Znovuoziiveni-Stare-Ponavky-Brno), (c): lávka přes Jizeru v Bíchově (https://genus.cz/regiony/semilsko/v-bitouchove-na-semilsku-vyrostediky-dotaci-nova-lavka-pro-pesi-a-cyklisty-n461001.htm)	46

Obrázek 38: Ilustrativní obrázky „být blíž vodě“ – (a): revitalizace Staré Pohávky v Brně (<https://www.adaptterraawards.cz/Databaze/2020/Znovuozeni-Stare-Ponavky-Brno>), (b): úprava břehů řeky Svitavy (<https://ceskacenaarchitekturu.cz/projekty/2016/dotknout-se-vody-uprava-nabrezi-reky-svitavy/>), (c): říční molo Huncl (<http://www.slezskaplovarna.cz/molo-hucl>), (d): vyhlídková terasa u nádrže Fotko (<http://vaner.cz/projects-item/fojtka/>), (e): dřevěné molo v Plzni (<https://www.plzen.cz/na-plzenske-naplavce-bylo-ukradeno-drevene-molo/>), (f): vyhlídková terasa v Tampilštejně (<https://www.foto-hudec.cz/galerie/templstajn/vyhlidkova-terasa-templstajnu-pri-1539.html>) 47

Obrázek 39: Ilustrativní obrázky sportovně rekreačních aktivit dětí – (a): dětské hřiště v přírodním stylu, Příbyslavice (<https://www.pribyslavice.net/fotogalerie/detske-hriste-zahrada-v-prirodnim-stylu-ms-pribyslavice>), (b): dětské lanové centrum, Lanškroun (<https://www.venkazdyden.cz/detail-hriste/detske-lanove-centrum/9536>), (c): Mamutíkův vodní park, Dolní Morava (<https://www.netradicnihriste.cz/cs/dolni-morava-mamutikuv-vodni-park>), (d): vodní dům, Hulice (<https://www.venkazdyden.cz/detail-hriste/vodni-dum/7933>) 47

Obrázek 40: Ilustrativní obrázky sportovně rekreačních aktivit mládeže a dospělých – (a): fitpark v přírodě, Kladno (https://kladensky.denik.cz/zpravy_region/fitpark20100924.html), (b): fitpark v přírodě, Tršice (https://www.workoutland.cz/workout_Tršice/), (c): skatepark na Černém Mostě (<https://snowboardel.cz/poradna/kam-v-praze-na-skate/>), (d): skatepark, Příbram (<https://www.snowboard-zezula.cz/blog/739/10-4-nej-skateparku-cech-a-moravy>), (e): psí hřiště, Praha (https://www.praha.eu/jnp/cz/co_delat_v_praze/volny_cas/prazska_psi_hriste_reseni_sporu_s.html) 48

Obrázek 41: Ilustrativní obrázky trávení volného času – (a): veřejné ohniště, Veselí nad Moravou (<https://m.veseli-nad-moravou.cz/v-sobotu-15-cervna-bude-v-arealu-hajku-zahajen-provoz-verejnego-grilovani/d-610600>), (b): veřejné grilovací místo v pražské Stromovce (<https://primadoma.cz/zprava-267774-pilotni-projekt-piknikovych-mist-v-prazske-stromovce-zahajil-provoz>), (c): komunitní zahrada, Jablonec n. Nisou (<https://magazin.aktualne.cz/kokoza/r~06f09c16b78a11ea9d470cc47ab5f122/r~926140d2b6c411ea80e60cc47ab5f122/>), (d): komunitní zahrada u Staré Školy, Vrané n. Vltavou (<https://www.stavbaweb.cz/komunitni-zahrada-u-stare-skoly-21811/clanek.html>), (e): rodinný park Amerika s přírodním amfiteátr, Radonice (<http://www.fototuristika.cz/tips/detail/5157>), (f): graffiti stěna Za Poříčskou bránou, Praha (<https://nasregion.cz/praha/mural-art-jako-graffiti-na-objednavku-proc-se-puvodne-anarchisticke-umeni-dockalo-velke-obliby/>), (g): sauna v přírodě, Velká Británie (<https://www.estav.cz/cz/6455.sauna-ukryta-v-lese-stavba-co-splyva-s-prirodou-je-balzamem-pro-telo-i-dusi>), (h): městská sauna z přepravního kontejneru, Jihlava (<https://jihlava.city.cz/akce/uzijte-si-soukrome-saunovani-na-zcela-netradicnim-miste-v-blzkosti-kulturni-pamatky/20602>) 49

Obrázek 42: Ilustrativní obrázky ostatních atributů koridoru Lužické Nisy – (a): Dům přírody, Litovelské Pomoraví (<https://www.tipnavylety.cz/products/dum-prirody-litovelskeho-pomoravi/>), (b): pozorovatelná Duch, Valašsko (<https://www.czechdesign.cz/temata-a-rubriky/teni-vsechno-design-co-se-trpyti-cerven-pohledem-sefredaktorky>), (c): revitalizace Staré Pohávky v Brně (<https://www.adaptterraawards.cz/Databaze/2020/Znovuozeni-Stare-Ponavky-Brno>), (d): odpočinkové místo U Raka, Ivančice (<https://www.obecborotin.cz/turistika-v-regionu?id=90804&action=detail>) 50

K. SEZNAM ZKRATEK

BD	bytový dům
ČSÚ	Český statistický úřad
DI	dopraní infrastruktura
MŠ	mateřská škola
OP	ochranné pásmo
TI	technická infrastruktura
VHD	veřejná hromadná doprava
RD	rodinný dům
ÚS	územní studie
ÚSES	územní systém ekologické stability
ZŠ	základní škola

L. PŘÍLOHY

- Příloha č. 1 Požadovaná a skutečná plocha městské zeleně
- Příloha č. 2 Charakter jednotlivých ploch veřejné zeleně
- Příloha č. 3 Výklad pojmů
- Příloha č. 4 Karty navrhovaných prvků zeleně